

PRACOVNÝ ZOŠIT

Amari romaňi čhib 2/

Naša rómčina 2

rómsky jazyk pre mierne pokročilých

PRACOVNÝ ZOŠIT

Amari romaňi čhib 2/

Naša rómčina 2

rómsky jazyk pre mierne pokročilých

Autor:

Mgr. Eva Gašparová

Odborní konzultanti:

Ing. Mgr. Gabriela Radičová, Mgr. Iveta Bartošová

Recenzenti:

PhDr. Jozef Facuna, PhD., Mgr. Slavomír Klempár

Technický redaktor:

PhDr. Jozef Facuna, PhD.

Jazyková korektúra textu v slovenskom jazyku:

Mgr. Božena Mizerová

Grafické spracovanie:

Mgr. art. Barbora Kopnická, ArtD.

Tlač: Centrum polygrafických služieb MV SR, p. o.

Vydal:

Národný inštitút vzdelávania a mládeže, pracovisko Pluhová

Pluhová 8

831 03 Bratislava

Počet strán: 65

Náklad: 1000 ks

Prvé vydanie © Národný inštitút vzdelávania a mládeže, pracovisko Pluhová, Bratislava, 2023

ISBN 978-80-565-1593-8

EAN 9788056515938

Working together for a green, competitive and inclusive Europe

Working together for an inclusive Europe

Spolu s Rómami dosiahneme viac – Together with Roma, we will achieve more – Jekhetane le Romenca buter keraha

www.norwaygrants.sk

Podakovanie za podporu:

Projekt s názvom „*Inovatívne vzdelávanie učiteľ'ov s cieľom zvýšiť ich interkultúrne kompetencie vo vzdelávacom procese rómskych žiakov*“ získal grant z Nórska prostredníctvom Nórskeho grantov v sume 1 326 000 €. Projekt bol spolufinancovaný v sume 234 000 € zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Cieľom projektu je systémová podpora zavedenia vyučovania rómskeho jazyka a literatúry, rómskej kultúry a rómskej histórie na všetkých stupňoch vzdelávania v rámci školských vzdelávacích programov škôl so žiakmi z rómskych komunít, podpora interkultúrneho vzdelávania, demokratického a inkluzívneho školského prostredia.

Thanks for the support:

The project entitled „*Innovative Training of Teachers to Increase Intercultural Competences of Teachers in the Educational Process of Roma Pupils*“ was awarded from Norway through the Norway Grants in the amount of 1 326 000 €. The project was co-financed in the amount of 234 000 € from the state budget of the Slovak Republic. The aim of the project is to systematically support the introduction of the teaching of Romani language and literature, Roma culture and history at all levels of education within the school curricula of schools with pupils from Roma communities, to promote intercultural education, democratic and inclusive school environments.

Lekcija 1/Lekcia 1

5 **Me the miri famil'ija**/Ja a moja rodina

Lekcija 2/Lekcia 2

9 **Kher the bešiben**/Domov a bývanie

Lekcija 3/Lekcia 3

13 **Buči the profesija**/Práca a zamestnanie

Lekcija 4/Lekcia 4

17 **Vol'no vacht the leskeri organizacija**/Vol'ný čas a jeho organizácia

Lekcija 5/Lekcia 5

20 **Veša-paňa**/Príroda

Lekcija 6/Lekcia 6

24 **Dromaripen**/Cestovanie

Lekcija 7/Lekcia 7

27 **Uraviben**/Obliekanie

Lekcija 8/Lekcia 8

30 **Chaben the pijiben**/Jedlo a pitie

Lekcija 9/Lekcia 9

34 **Bajšagos pal o sasťipen**/Starostlivosť o zdravie

Lekcija 10/Lekcia 10

37 **Artikaňiben, džaniben the technika**/Umenie, veda a technika

Lekcija 11/Lekcia 11

40 **Sikh'uviben**/Vzdelávanie

42 **Kl'úč k cvičeniam**

Pracovný zošit je učebnou pomôckou a doplnkom k učebnici **Amari romaňi čhib 2/Naša rómčina 2**. Je rozdelený do 11 lekcí podobne ako učebnica a nadväzuje na učivo preberané v učebnici. Využíva pritom rôzne typy cvičení zamerané na:

- a) precvičovanie a upevňovanie gramatických javov vyznačených rámčekom v učebnici Amari romaňi čhib 2;
- b) upevnenie slovnej zásoby a rozvíjanie komunikačných schopností.

Na konci pracovného zošita je **klúč** ku všetkým cvičeniam. Klúč obsahuje správne riešenia jednotlivých úloh, čo umožňuje žiakovi vlastnú kontrolu vypracovaných cvičení.

KERIBENA/CVIČENIA

1. **Irin pale pro phučibena./**Napíš odpovede na otázky.

1. Ko hin e Kristina?
2. Kaj joj dživel?
3. Save čhibenca joj vakere?.....
4. So joj kerel andro vol'no vacht?
5. Ko hin o Kristijan?
6. Kaj jov dživel?
7. Savi sikhad'i jov agorinda?
8. Savi buči kamel o Kristijan te kerel?
9. Ko hin e Simona?
10. Kaj joj dživel?
11. Kaj akana e Simona sikh'ol?
12. So la nekbuter interesinel?

2. **Irin lačo kijathodo lav./**Napíš správne prídavne meno.

(šukader, učeder, feder, nekfeder, bader)

- a) Jov sikh'ol mištes, al'e me sikh'uvav
- b) Miro dad hino lačo, al'e miro papus hino
- c) Jov hino učo, al'e me som
- d) Tu sal šukar, al'e joj hiši
- e) Amaro kher hino baro, al'e lengero hino

3. **Irin lačhes visarde ajsipena./**Napíš správne opačnú vlastnosť.

Ajsipen	Visardo ajsipen	Ajsipen	Visardo ajsipen
barikano		čačelaveskero	
hamišno		bučakero	
pal'ikerdo		pačivalo	
arogantno		bijileskero	
nalačo		amaliko	
tromalo		god'aver	
pherasuno		atraktivno	
phučkerdo		lačo	
merkendo		birušakero	

4. **Irin, sar džal dureder o god'aver lav./**Dopíš správne príslovie.

1. Dilino tutar asala,
2. Ko so rodel,
3. Ko čoreske na sas,
4. O Del diňa adad'ives,
5. God'aver lav mol buter

5. **Lekhav o lavengere phandl'ipena andre slovačiko čhib./**Prelož slovné spojenia do slovenčiny.

1. Vil'ijakero raťakero chaben
2. Bobal'ki makoha
3. Karačoňakere sikh'l'ipena
4. Karačoňakere deňipena
5. Paťangutno manuš
6. Phivl'i džuvl'i
7. Te šukal'arel o jezulankos

6. **Lekhav o phend'a romanes./**Prelož vety do rómčiny.

1. Moja teta je dobrosrdečná.
2. Jeho otec je čestný človek.
3. On je veľmi arogantný.
4. Ona je pracovitá žiačka.
5. Štedrých ľudí je málo.

7. **Ker ko kijathode nava antonima./**Utvor k prídavným menám antonymá.

dilino	
baro	
hamišno	
čoro	
nasvalo	
terno	
lačho	
bachtalo	
šukar	

8. Irin lačhes akuzativno forma kijathode navendar./Napiš správne tvary prídavných mien v akuzatívne.

Nominativ	Kas? so?		
	Akuzativ		
	Muršikano l'ing	Džuvl'ikano l'ing	Buterutno gin
šukar/šukar/šukar	le šukares	la šukara	le šukaren
cikno/cikni/cikne			
baro/ bari/bare			
phuro /phuri/phure			
god'aver/god'aver/god'aver			
terno/terni/terne			
sasto/sasti/saste			
čoro/čori/čore			
dilino/dilini/diline			
kalo/kali/kale			
bučakero/bučakeri/bučakere			

9. Irin kijathodo lav, vaj paškerutno./Doplň prídavné meno alebo príslovku.

1. Man hin love. → Me som
2. Mange hin biš berš. → Me som
3. O papus hino andre špital'a. → O papus
4. O Dežkus džanel savore. → O Dežkus
5. Nane man love. → Me som
6. Me na som džungal'i. → Me som
7. Jov na bešel dur. → Jov bešel
8. Miro dad nane phuro. → Jov mek

10. Phand andre lačhes o lava./Spoj správne slová.

1. o phral	a. šilali
2. e romni	b. bučakero
3. e zumin	c. šukar
4. o papus	d. phivli
5. o kher	e. baro
6. o dad	f. nasvalo
7. e bibi	g. lači
8. e čaj	h. phuro

11. Lekhav o phend'a andre slovačiko čhib./Napíš vety v slovenčine.

1. Paživ kampil te sikh'ol andre famil'ija imar ciknovarbaratar.
.....

2. Paživ kampil te del sakone manušeske.

3. Ke paživ džal o pal'ikeriben, na o baripen.

4. Andro romane famil'iji naš'ila the e paživ ko phure daja-dada.
.....

12. Lekhav o kijathode nava andro džuvl'ikano l'ing the andro buterutno gin./Napíš prídavné mená v ženskom rode a v množnom čísle.

Muršikano l'ing	Džuvl'ikano l'ing	Buterutno gin
terno		
barikano		
pařivalo		
pal'ikerdo		
čoro		
barvalo		
lačho		
nalačho		
cikno		
baro		
phuro		

13. Lekhav o lavengere phandl'ipena romanes./Napíš slovné spojenia v rómčine.

- a. stará mama b. čestný človek
c. chudobná žena d. studená voda
e. dobré deti f. malý brat

14. Lekhav lačhes o kijathode nava./Napíš v správnom tvare prídavné mená.

Andre amari famil'ija dživas (lačho). Bešav andro gav (barvalo) Romenca. Vakeravas ola (terňi) čhaha. Rado šunav (miro phuro) dades. Le (čoro) manušenge ňiko na šigitinel. Jov dživel (bachtal) la romňaha. Achal'uvav mange (miro) amalenca. Lengeri čaj phirel (barikano). But terne manuša akana na dživen (pařivalo).

15. Ker šerutne nava le kijathode navendar./Utvor od prídavných mien podstatné mená.

pharo, baro, šukar, sasto, nasvalo, čoro, bokhalo, tato, dilino, terno, phuro, barvalo, žužo, melalo, lačho, nalačho, pal'ikerdo, barikano, šilalo.

KERIBENA/CVIČENIA

1. **Irin lačhes pale pro phučibena./**Napíš správne odpovede.

1. **Kaj šaj bešen o manuša?**

2. **Irin soha hin mištes te bešel pro gav u soha hin namištes te bešel pro gav./**Napíš výhody a nevýhody bývania na dedine.

Bešiben pro gav:

3. **Irin soha hin mištes te bešel andro foros u soha hin namištes te bešel andro foros./**
Napíš výhody a nevýhody bývania v meste.

Bešiben andro foros:

4. **Thov kerekate lačo lav./**Zakrúžkuj správny výraz.

1. **Keci berš sas la Simonake, sar gel'a la famil'ija andre Angl'ija?**

a) pandž berš b) efa berš c) deš berš

2. **Kaj joj akana sikh'ol?**

a) pre maškarutni sikhad'i b) pre univerzita c) imar na sikh'ol

3. **Keci phala-pheňa la hin?**

a) jekh phral b) duj pheňa c) jekh phen

4. **So kerel lakero dad?**

a) hino sikh'ardo b) hino tavibnaskero c) hino lavutaris

5. **So kerel lakeri daj?**

a) pratinel andre sikhad'i b) bikenkerel andre bota c) hiňi asistentka andre bazutni sikhad'i

6. **Sar pes la Simonakera famil'ijake dživel andre Angl'ija?**

a) phares b) dživen bachtales the biphandles

5. **Bešel vareko andal tiri famil'ija andre aver them? Vaker pal lengero dživipen./**Býva niekto z tvojej rodiny v inej krajine? Rozprávaj o ich živote.

6. Irin slovačika./Prelož do slovenčiny.

- a) nalačo cirdl'ipen maškar o manuša
- b) te dživel biphandles
- c) buťakere šajipena
- d) phundrado učtos

7. Thov kerekate lače pheñibena./Zakrúžkuj správne odpovede.**Andro bankos o manuša:**

- a) bičhaven o l'ila b) phundraven o učtos c) len kečeň love

Pre pošta o manuša:

- a) bičhaven o baliki b) keren poťibnaskeri karta c) poťinen o šeki

8. Irin lačo lav./Doplň do vety správny výraz.

(veša-paňa, luftos, prindžaren, buťi, bar, historikakere khera)

- a) Ando foros o but motora mel'aren o
- b) Pro gav hin šukar
- c) Andro foros hin buter šajipena perdal e
- d) O manuša pen pro gav feder
- e) Andro foros hin but
- f) Pro gav hin le manušen

9. Lekhav o phend'a andro imperfektum./Napiš vety v imperfekte.

1. Bešav pro gav.
2. Džan andro bankos.
3. Phirav pre pošta.
4. Nane amen buťi.
5. Sikh'uvav e buťi pro kompjuteris.
6. E Janka phirel pre maškarutni sikhad'i.
7. O phral bašavel pre lavuta.
8. But Roma dživen čores.
9. Bešel andro foros.

10. Pherďar lačhes o phend'a./Doplň správne vety.

1. E Kaša hin dujto nekbareder
2. Kašate dživen aver nacijakere manuša. Save?
3. Kašate hin but historikakere khera. Save?

11. Lekhav o phend'a romanesh./Prelož vety do rómčiny.

slovačika	romanes
V našej dedine majú Rómovia pekné domy.	
Pred každým domom je záhrada.	
Otec a mama pracujú v záhrade.	
Náš dom je veľký a pekný.	
V dome máme šesť izieb.	
V našom dome sa nám býva dobre.	
Môj brat býva v meste, v bytovom dome.	
Má veľký trojizbový byt.	

12. Phand lačhes o phučibena./Spoj otázky a odpovede.

1. Soske na chas?	a. He, me na chochavav šoha.
2. Kaj bašaves pre lavuta?	b. Bo nane so te chal.
3. Kaj soves?	c. Pro haďos.
4. Keci love zarodel tiro rom?	d. Me na džanav, na phučav.
5. Soske tiro phral pro Slovačiko?	e. Andre karčma. Kamav te zarodel love.
6. Phenes furt čačipen?	f. Bo leskeri romni odj.

13. Irin o andrephandle lava andre romaňi čhib./Napíš slová v zátvorke v rómčine.

- (V obývačke) hin amen e televiza.
- (V spálni) hin amen o haďos.
- (V detskej izbe) hin amen o kompjuteris.
- (V kuchyni) hin amen o skamind.

14. Irin o šerune nava andro inštrumental./Napíš podstatné mená v inštrumentáli.

	Kaha? Soha?
Andre bota počinav la (počibnaskeri karta).	
Andro foros džav la (daj).	
Pro gav bešav la (famil'ija).	
Dromarava le (eroplanos).	
E daj pekl'a bokhel'i le (phaba).	
Me džava khere le (phral).	
O jevend avel le (jiv).	

15. Irin o phend'a andre romaňi čhib./Napíš vety v rómčine.

1. Moji starí rodičia bývajú na dedine vo vlastnom dome.
.....
2. Ja bývam v meste, mám trojizbový byt.
.....
3. Veľa Rómov teraz býva v iných európskych štátoch.
.....
4. V meste je viac pracovných príležitostí.
.....
5. Veľa ľudí nemá kde bývať, sú bezdomovci.
.....

16. Irin charnes pal tiro bešiben./Opíš niekoľkými vetami svoje bývanie.

KERIBENA/CVIČENIA

1. **Phen lačhes pale pro phučibena.**/Odpovedz správne na otázky.

1. Kana leperen o dokumenti le romane charťen pro Slovačiko?
2. Sar kerenas o charťi peskeri buťi?
3. Kerenas o charťi peskere avrikerd'ipena le neve trastestar?
4. Save avrikerd'ipena nekbuter kerenas?
5. Save bare lavutaren leperel amari romaŋi historija?
6. Save Roma kerenas e koritarikeri buťi?
7. Save avrikerd'ipena kerenas o koritara?
8. So chasŋarenas o košikara pre peskeri buťi?
9. Save Roma kerenas e kotlariko buťi?
10. So chasŋarenas o kotlara pre peskeri buťi?
11. So džanes pal o romane drabarŋa?

2. **Irin o lavengere phand'ipena andre slovačiko čhib.**/Prelož slovné spojenia do slovenčiny.

sasťipnaskeri phen	
socijalno buťakero	
romano bičhado	
bijograficko vakeriben	
gil'avibnaskero teatralno zboros	
teatralno rola	
buťakere avrikerd'ipena	

3. **Phen o phend'a romanis u pal'is len lekhav.**/Povedz vety v rómčine a potom ich napíš.

1. V súčasnosti vel'a Rómov ukončilo strednú a vysokú školu.
.....
2. Pracujú ako lekári, advokáti, sociálni pracovníci, zdravotní pracovníci, pedagogickí asistenti, učitelia, inžinieri.
.....
3. Ešte aj dnes sa vel'a Rómov živí hudbou.
.....
4. Hovorí sa, že Rómovia majú hudbu v krvi.
.....
5. Avšak vel'a mladých Rómov končí povinnú školskú dochádzku v špeciálnej základnej škole, čo im znemožňuje získať vyššie vzdelanie, a tak sú dlhodobo nezamestnaní.
.....

4. Pherd'ar e phend'i lače kijathode laveha./Doplň vetu správnym tvarom prídavného mena. (parne, šukares, phuri, god'aver, džungalo, charne, barvale, gule)

1. O Roma phenen pal lende, kaj jon hine
2. Andre bešibnaskeri soba amen hin fali.
3. Avri hin idejos.
4. O Jožkus džanel savoro, jov hino
5. Miri phen igen gil'avel.
6. Lakere bala hine the kale.
7. Miri daj pekel bokel'a phabenca.

5. Jekhetañar lačhes o phend'a./Utvor správne vety.

1. O vlahike džuvl'a	a. hino lavutaris.
2. Miro rom	b. chasňarenas kovlo trast the charkum.
3. O khuvalo	c. vičinenas balaňara.
4. Le koritaren	d. drabarenas pal o vast the andal o karti.
5. Charťiko buťi	e. khuvel košara.
6. O kotlara	f. kerenas o Roma imar andro dešochtoto šelberš.

6. Irin o lavengere phandl'ipena avre achal'ipnaha./Utvor slová s opačným významom.

bokhalo čavoro	
sasto manuš	
cikno kher	
lači daj	
barvalo Rom	
charňi rok'l'a	
bachtal'i famil'ija	
buťakere džene	
phari buťi	
purano trast	

7. Irin lači profesija./Napíš správne zamestnanie.

1. Bajinel pal o nasvale manuša andre špital'a
2. Ačhavel o khera
3. Kerel buči andro romane komuniti
4. Sikh'l'arel le čhaven andro školi
5. Tavel o chabena
6. Kerel butoris le kaštestar

8. Učar o kijathode nava./Vystupňuj prídavné mená.

a) cikno	f) nalačo
b) šukar	g) čoro
c) lačo	h) barvalo
d) baro	i) učo
e) phuro	j) terno

9. Lekhav o phend'a romanes./Prelož vety do rómčiny.

1. Rómovia vykonávali staré rómske remeslá veľa rokov.
.....
2. Niekedy boli len rómski hudobníci.
.....
3. Niektorí Rómovia sa živili pálením tehál, iní zbierali železo alebo kože.
.....
4. Tiež rozbíjali kamene na cestách, vykopávali studne, pracovali na stavbách.
.....
5. Olašskí Rómovia obchodovali s koňmi, ich ženy veštili z ruky a z kariet.
.....

10. Ker buterutno gin le šerutne lavendar./Utvor množné číslo od podstatných mien.

a) o petalos	e) o kotlaris
b) o lavutaris	f) o cehl'aris
c) o charťas	g) o tavibnaskero
d) o doktoris	h) o sikh'l'ardo

11. Ker cikne lavora u lekhav len./Utvor zdobneniny a napíš ich.

nalpa, graj, žirafa, veš, paňi, daj, dad, čhaj, phral, phen, buči, gad, kan, čhave, gav, kher, bar, rikono, kotor, čiriklo, kham, drom, jilo, jiv, čercheň, maro, dukh, pindro, jag, balvaj, brišind

.....

.....

12. Pherdar lačhes e garuđi./Doplň správne tajničku.

1. Sar dživenas varekana o Roma?
2. So kerelas o khuvalo?
3. Me džanav mištes te vakernel?
4. O romane lavutara bašavenas bare?
5. Jov hino manuš u joj hiňi?
6. O charťi kerenas?
7. Tu chochaves, oda hin?
8. O doktora keren buťi andre?
9. O romane charťi kerenas the?
10. So kerenas o koritara?
11. Kašate hin romano?
12. O khuvale kerenas the?
13. Miri daj tavel lačhe?
14. E chaňig o Roma?
15. O Roma kerenas the sar?
16. Čirla o Roma na chudenas vaš e buťi love, ča?
17. O dad phirel andro veš te kidel?
18. Miro papus hino bares?
19. O vlachike džuvl'a chudenas love vaš o?

1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									
11.									
12.									
13.									
14.									
15.									
16.									
17.									
18.									
19.									

KERIBENA/CVIČENIA

1. **Phen pale pro phučibena.**/Odpovedz na otázky.

1. So šaj keren o manuša andro vol'no vacht?
2. Save aktiviti keren akana o terne manuša?
3. Save športoskere aktiviti šaj keras?
4. Save aktiviti hin lače perdal le manušeskero sasťipen?
5. Save kulturna aktiviti šaj keras?

2. **Lekhav pal tire aktiviti andro vol'no vacht the save interesa hin le dženen andre tiri famil'ija.**/Napíš o tvojich aktivitách vo vol'nom čase a o zál'ubách členov tvojej rodiny.
3. **Jekhetañar lačhes o phend'a.**/Utvor správne vety.

1. Andro teatralno ačhiben pes ča gil'avel, oda hin	a. opereta
2. Andro teatralno ačhiben pes ča khelel, oda hin	b. teatralno bavišagos
3. Andro teatralno ačhiben pes vakerel the gil'avel, oda hin	c. opera
4. Andro teatralno ačhiben pes ča vakerel, oda hin	d. muzikalos
5. Andro teatralno ačhiben pes buter vakerel sar gil'avel, oda hin	e. baletos

4. **Lekhav o phend'a andre romaňi čhib.**/Napíš vety v rómčine.

1. Erika vo vol'nom čase rada číta a tiež chodí na balet.
.....
2. Nikola vo vol'nom čase rada mal'uje a navštevuje plavecký krúžok.
.....
3. Martina vo vol'nom čase rada športuje.
.....
4. Vo vol'nom čase vel'a žiakov málo číta.
.....

5. Lekhav lačo foros andro phend'a./Napíš správne mesto do viet.

1. O profesijonalno Slovačiko nacijonalno teatros hin
2. O Themutno teatros the o Romathan hin

6. Savo filmes dikhl'al pal o Roma, irin pal soste sas./Napíš dej filmu o Rómoch, ktorý si videl/a.

7. Irin lačhes o kerutno nav./Napíš správny tvar slovesa.

1. Rado (te dikhel) turčika serijali andre televiza.
2. Mek na (te jel) andro teatros pre opera.
3. Andro Romathan šaj o čhave (te dikhel) paramisa.
4. Miro dad rado (te šunel) romano bašaviben.
5. Hin but šajipena, save šaj (te kerel) andro vol'no vacht.

8. Achal'ar avri pal peskero o god'aver lava./Objasni význam príslovia.

1. Sako d'ives šaj šunes god'aver lav, te džanes te šunel.
2. God'aver lav tut šaj del drom, al'e manušes tutar mušines te kerel korkoro.

9. Lekhav lačhes e phendi./Napíš správne vetu.

1. phirenas/o terne/manuša/mozi/andre/Varekana/buter/akana/sar
.....
2. dikhen/o filmi/Adad'ives/pro/the/internetos/pre/televiza
.....
3. o/gend'a/genenas/The/akana/buter/u/čiro/paš/kompjuteris/o/bešen/varekana
.....

10. Lekhav o phend'a romanes./Napíš vety v rómčine.

1. Počúval by som, keby som mal čo počúvať.
2. Išiel by som, keby som vedel kam.
3. Robil by som, keby som mal čo robiť.
4. Čítal by som, keby som mal čo čítať.

11. Irin o kerutne andro imperfektos (me)/Napíš slovesá v imperfekte. (v 1. osobe jed. č. – ja).

te šunel o romane gil'a	
te dikhel o filmes	
te genel e gend'i	
te phirel andro veša-paňa	
te kerel o športos	
te bašavel pre cimbalma	
te džal andro teatros	
te bavinel internetova bavišaga	

12. Jekhetaňar lačhes o kerutne./Spoj správne slovesá.

1. te džal	a. andro veša-paňa
2. te dikhel	b. športos
3. te bašavel	c. paramisi
4. te kerel	d. teatralno bavišagos
5. te phirel	e. andro veš
6. te šunel	f. pre lavuta
7. te phenel	g. moderna gil'a

13. Phen pale pro phučibena./Odpovedz na otázky.

1. Andro savo berš sas zathodo o romano teatros Kašate?
2. Savi sas elšišni premijera andro Romathan?
3. Save teatralne žanri šaj dikhes andro teatros Romathan?
4. Sar pes andro Romathan dojekh teatralno žanros vakerel?
5. Sar pes vičinel o jekhetaňiben, savo zathod'a e Ilona Ferkovo?
6. Andre save romane perijodika chudl'a te del avri peskere prozaicka teksti e Ilona Ferkovo?
7. Savi interesantno literarno kombinacija hin andre lakeri buči „**Trastune benga?**“

KERIBENA/CVIČENIA

1. Phand lačhes o phend'a./Spoj správne vety.

1. Ňilaje sitinel o kham, avri hin	a. džungales.
2. Jesone del o brišind, avri hin	b. tates.
3. Jevende del o jiv, avri hin	c. šukares.
4. Jarone baron o lulud'a, avri hin	d. šil.

2. Irin lačhes pale pro phučibena./Napíš správnu odpoveď.

1. Kana phiren o manuša pre dovolenka ko moros?
2. Kana phiren o manuša andro veš pro chundrul'a?
3. Andro savo beršeskero kotor l'ikeras e Karačoňa?
4. Andro savo beršeskero kotor l'ikeras e Patrad'i?
5. Savo beršeskero kotor hin tiro kamaduno u soske?

3. Irin lačhes pale pro phučibena./Napíš správne odpovede na otázky.

1. So mosarel o luftos?
2. So keren o plini andro luftos?
3. So mel'arel o paňi?
4. Soske kempel le manušenge te arakhel o veša-paňa?
.....
5. So šaj kerel sako manuš, kaj te federisarel peskero džživpnaskero pašal'ipen?
.....
6. Save telphuvakere chara hin pro Slovačiko?
.....
7. So del o veša-paňa le manušeske?
8. Soske hin mištes te phirel andro veša-paňa?
.....

4. Lekhav lačhes beršengere kotorengere čhona./Napíš správne mesiace jednotlivých ročných období.

1. Jevendutne čhona:
2. Jaroskere čhona:
3. Ňilajutne čhona:
4. Jesoskere čhona:

5. Phand lačhes o phend'a./Spoj správne vety.

1. E balvaj	a. sitinel.
2. O čiriklo	b. barol.
3. O kham	c. del.
4. E lulud'i	d. gil'avel.
5. O brišind	e. phurdel.

6. Ker le šerutne navendar paškerutne./Utvor od podstatných mien príslovky.

a) jaros	ňilaj
b) jevend	jesos
c) rat	d'ives
d) kher	bacht
e) Slovakos	Ungros

7. Thov o phend'a andre romaňi čhib u irin len./Prelož vety do rómčiny a napíš ich.

1. Turistika je veľmi dobrá pre naše zdravie.
-

2. Na Slovensku je veľmi pekná príroda.
-

3. Vysoké Tatry navštevujú aj zahraniční turisti v každom ročnom období.
-

4. Niektoré živočíchy, rastliny a kvety sú v Tatrách chránené zákonom.
-

8. Lekhav o kerutne nava andro avelutno čiro./Napíš slovesá v budúcom čase.

Akanutno čiro	Avelutno čiro	Akanutno čiro	Avelutno čiro
phurdel		dikhel	
sitinel		šunel	
barol		džal	
phirel		ačhavel	
del		predživel	
perel		federisarel	
bavinel		arakhel	

9. Lekhav o phandle lava andre slovačiko čhib./Napíš slovné spojenia v slovenčine.

1. jivuno manuš
2. rukhakero košaris
3. veša-pañengeri chaňig
4. telphuvakeri char
5. kaštuno phirado
6. nacijonalno parkos
7. phandlo paňi
8. baro predžid'ipen

10. Phen romanes./Prelož do rómčiny.

a) prší	b) sneží	c) fúka vietor
d) vonku mrzne	e) vonku je pekne	f) škaredé počasie
g) pekné počasie	h) slnko svieti	i) hrmí a blýska sa
j) je horúco	k) je chladno	

11. Irin charnes pre save veša-pañengere thana pro Slovačiko imar salas u kaj mek kam'alas te džal./Napíš, ktoré prírodné miesta na Slovensku si už navštívil/a a kam by si chcel/a ešte ísť.

12. Iriŋ buterutno gin le šerutne navendar./Napíš množné číslo podstatných mien.

Jekhutno gin	Buterutno gin	Jekhutno gin	Buterutno gin
e prajtin		e bervel'i	
o rukh		o džvirov	
e lulud'i		o chundrul	
o manuš		e ambrol	
o than		e len	
o d'ives		o čhon	
o veš		e phabal'in	

13. Phen pale pro phučibena./Odpovedz na otázky.

1. So džanes te phenel pal la Margita Reiznerovakero dživipen?
2. Savi buči kerelas dešujekh berš?
3. Andre savi organizacija sas e Margita Reiznerovo šerutňi?
4. Savi buči joj odoj kerelas?
5. Kaj joj la famil'ijaha dživelas but berša.
6. Save literarna buča lekhaďa e Margita Reiznerovo?

14. Ker le paškerutnendar kijathode nava./Utvor od prísloviak prídatné mená.

phares, bares, šukares, bachtales, tates, phures, god'averones, ternes, lačhes, nalačhes, dilines, čores, bokhales, charnes, džungales, učes, pherasunes, sastes, modernones

.....

.....

.....

KERIBENA/CVIČENIA

1. Lekhav o phend'a andre slovačiko čhib./Prelož vety do slovenčiny.

a) O dromaripen hin le Romenca zorales phandlo jekhetane.

.....

b) Varekana o Roma dromarenas le verdanenca the le grajenca.

.....

c) Adad'ivesutno čiro hin ajsa, kaj bi o dromaripen ča phares džid'il'amas.

.....

d) Adad'ives dromaren o manuša pal o feder dživipen, pal e buči, pal o sikhad'ipen, pal o sasčipen, vaj ča avke, kaj šukares te predživen o vol'no čiro.

.....

2. Lekhav o lačhipena the nalačhipena te dromaras motoriha, busoha the eroplanova./

Napiš výhody a nevýhody cestovania autom, autobusom, lietadlom.

Motoriha šaj dromaras, kaj kamas the kana kamas. No o motora mel'aren amaro dživipnaskero maškarutņipen. O busos pal o drom buterval ačhel u avka pen o manuša šaj dochudel pašeder ke pengero kher. No andro busos hin the aver manuša, save šaj vakeren zorale hangoha.

Le eroplanoha pes šaj dochudas andro aver thema sigeder, sar avre dromeskere verdanenca. O eroplanos bares mosarel o luftos u nekbuter kerel klimaticka visaribena.

LAČHIPENA	NALAČHIPENA

3. Lekhav o phend'a andre romaņi čhib./Prelož vety do rómčiny.

1. Ja cestujem do práce električkou.

2. Môj priateľ cestuje do práce vlakom.

3. Najradšej cestujem autom.

4. Do iných krajín cestujeme lietadlom.

5. Milan cestuje do školy autobusom.

6. Ako ty cestuješ do školy?

7. Cestoval si už lietadlom?

4. Ker buterutno gin le šerutne navendar./Utvor množné číslo od podstatných mien.

- a) o busos, e mašina, o motoris, e šifa
- b) e bicigl'a, o vilaňis, e motorka, o eroplanos

5. Phen pale pro phučibena./Odpovedz na otázky.

1. Phen, soske o manuša dromaren andro aver thema?
2. Andre save thema nekbuter dromaren o manuša?
3. Sar šaj dromaren o manuša andro aver thema?
4. Save dokladi amenge kampil te lel peha te dromaras andro aver them?
5. Andro savo them rado dromaren o slovačika famil'iji?
6. Andro savo them sas e Adrijana peskera butberšengera baratkiňaha?
7. So dikhl'a e Adrijana Peštate?
8. Hin tut varesavo amal andal aver them?
9. Salas imar andre varesavo aver them? Vaker pal oda, kaj salas.
10. Save thema kamehas te dikhel?
11. Phen o lačhipena the nalačhipena te o famil'iji dromaren le dromeskera kancalarňaha, vaj individualnones.

6. Jekhetanar lačhes o phučibena le palepheňibenca./Spoj otázku so správnou odpoveďou.

a) Sar phirel o Erik andre sikhad'i?	O Miškus dromarel andre buči vilaňiha.
b) Sar dromarel e Eva Angl'ijate?	E Eva Angl'ijate dromarel le eroplanoha.
c) Sar dromarenas o Roma varekana?	O Jozef sako d'ives dromarel le motoriha.
d) Sar dromarel o Miškuš andre buči?	O Erik phirel andre sikhad'i pro pindre.
e) Sar dromarel o Jozef sako d'ives?	O Roma varekana dromarenas verdanenca.

7. Lekhav andro phend'a lačho lav./Dopíš do viet správne slovo.

/eroplanoha, historikakere khera, motoriha, Chorvačiko, mašinaha/

- a) Slovačika famil'iji rado dromaren ko moros andre
- b) Peštate hin but šukar
- c) Neksigeder dromaripen andro aver them hin le
- d) Me sako d'ives dromarav andre sikhad'i
- e) But manuša akana dromaren

8. Phen pale pro phučibena./Odpovedz na otázky.

1. Ko hin o Dezider Banga?
2. Kaj jov sikhl'olas?
3. Save buča jov kerelas?
4. Save paramisa irind'a u andre savi gend'i len diňa avri?
5. Irinelas o Dezider Banga literarna buča andre romaňi čhib?

9. Lekhav o lava andro inštrumental./Napíš slová v inštrumentáli.

e phen, o verdan, o drom, e šifa, o lavutaris, o dad, o dživipen, o čhave, e bući, o eroplanos,
o čhaja, o chaben, e džuvl'i, e mašina, o graj, o manuša

.....

.....

.....

10. Thov o lava andro barora andre lachi forma./Daj slová v zátvorke do správneho tvaru.

Joj rado dromarel (*lietadlo*) Angl'ijate. O Milan dromarel andre bući (*vlak*). Adad'ives but manuša dromaren (*autami*). Sako d'ives dromares (*autobus*)? Me dromarav la famil'ijaha ko moros (*lod'*). O Feris phirel pre (*bicykel*) andre bući. E Margita dromarel sako d'ives andre sikhadi (*trolejbus*). Miro phral nekradeder dromarel (*električkou*) andro foros.

11. Lekhav save dromeskere verdana prindžares?/Napíš, ktoré dopravné prostriedky poznáš?

.....

.....

.....

12. Thov andre romaňi čhib./Prelož do rómčiny.

- a) cestovať električkou
- b) cestovať vlakom
- c) cestovať loďou
- d) cestovať trolejbusom
- e) cestovať autom
- f) cestovať lietadlom
- g) cestovať autobusom
- h) íšť pešo

13. Thov o phend'a andre romaňi čhib./Prelož vety do rómčiny.

- a) Ešte som necestovala lietadlom.
- b) Vel'a l'udí cestuje do práce autom a autobusom.
-
- c) Nie v každom meste môžu l'udia cestovať električkou.
-
- d) V Prahe môžeme cestovať aj metrom.
- e) Dnes je cestovanie súčasťou každodenného života l'udí.
-

KERIBENA/CVIČENIA**1. Gen le achal'ipnaha./**Čítaj s porozumením.

Nekbuter uravenas o romane džuvl'a rokl'ija, bluzi, khosne u o romane murša cholova, gada, kalapi. O džuvl'a na phandenas o khosno tel e brada, al'e palal šereste. Varesave džuvl'a hordinenas rokl'i andral žebenca. Andro žebi thovenas oda, so mangenas avri le gadžendar, vaj so chudenas vaš e buči ko gadže. Ajsi rokl'a pes vičinelas "romaňi/cigánska." Romano uraviben l'ikerenas penge o vlahike Roma. Jon rado hordinenas uraviben le viragune the bliššace pochtanendar. O džuvl'a hordinenas viragune, d'ind'arde, rakimen the but fodrengere rokl'i. Paš o rokl'i urenas o bluzi ipen ajse pochtanestar. O vlahike murša urenas cholova the gada. Andro lengero uraviben sas lolo, želeno abo šargo sinos. O pochtan sas the tuñeder the kučeder pal oda, sar savo Rom dživelas. O džuvl'a hordinenas bare somnakune čeňa, angrušta, lanci andre men. The o murša hordinenas thule somnakune lanci andre men, angrušta, vareko the čeňa.

2. Phen pale pro phučibena./Odpovedz na otázky.

1. Save gada uravenas o romane džuvl'a varekana?
2. Sar phandenas o khosno?
3. So uravenas o romane murša?
4. Savi rokl'a pes vičinelas "romaňi/cigánska?"
5. Sar pen uravenas o vlahike džuvl'a the o vlahike murša?

3. Lekhav andre slovačiko čhib./Prelož do slovenčiny.

- a) rokl'a andral žebenca
- b) viragune, d'ind'arde rokl'i
- c) lolo, želeno the šargo sinos
- d) tuñeder the kučeder pochtan
- e) somnakune čeňa, angrušta, lanci

4. Lekhav o phend'a andre romaňi čhib./Prelož vety do rómčiny.

1. Rómovia v minulosti nemali rovnaké oblečenie.
.....
2. Látky si kupovali od ne-Rómov.
3. V ich oblečení prevládali pestré farby.
4. Tradície v rómskom oblečení dlho udržovali olašskí Rómovia.
.....
5. Olašské ženy nosili veľké zlaté náušnice, prstene a zlaté retiazky.
.....

5. **Irin lačhes o jevendutno the ñilajutno uraviben.**/Napíš správne názvy zimného a letného oblečenia.

e rokl'a, o khosno, e cholov, e tači cholov, e charñi cholov, o gerekos, o kamašl'i, o sveteris, o tričkos, o kožuchos, o ciracha, e bluza, o viganos/šlafrogos, e čapka, e guba, o gad, e stadi/kalapa, o puloveris, o lajbikos

ñilajutno uraviben	jevendutno uraviben

6. **Ker buterutno gin le šerutne navendar.**/Utvor množné číslo podstatných mien.

e rokl'a, o khosno, e cholov, o gerekos, e kamašl'a, o sveteris, o tričkos, o kožuchos, e cirach, e bluza, o viganos/šlafrogos, e čapka, e guba, o gad, e stadi/kalapa, o puloveris, o lajbikos

.....

.....

.....

7. **Gen o tekstos pal le Jožkuskero vakeriben.**/Čítaj text o Jožkovom rozprávání.

Me rado urav kal'i cholov the parno gad. Kana džav sombatone pre diskoteka urav tričkos the parñi cholov. Miri phen, e Jana, urel lol'i rokl'a the bluza. Oda hin lakero kamaduno uraviben. O terne čhaja uren charne rokl'i the bluzi. Ñilaje hin tates u o terne manuša uren charne cholova the trički. The o čhaja ñilaje uren charne rokl'i, vaj charne cholova. Miro jevendutno kamaduno uraviben hin tato gerekos the paše thul'i cholov sveteriha.

8. **Phen pale pro phučibena.**/Odpovedz na otázky.

- a. Savo kamaduno uraviben hin le Jožkuskero?
- b. So rado urel leskeri phen e Jana?
- c. So uren o terne manuša ñilaje?
- d. So rado urel o Jožkus jevende?
- e. Savo hino tiro kamaduno uraviben?
- f. Savi hiñi tiri kamaduñi barva?

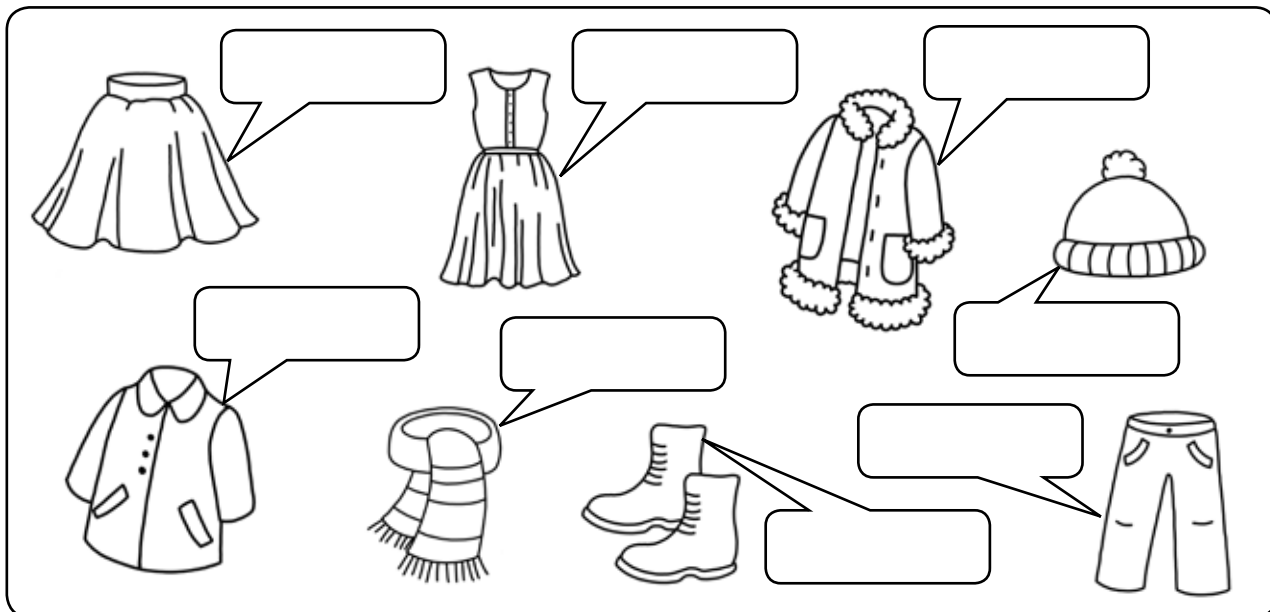
9. **Ker jekhutno gin le šerutne navendar.** /Utvor jednotné číslo od podstatných mien.

- a) cholova, gada, khosne, trički, ancugi;
- b) kalapi, pulovera, gereki, kamašl'i, rokl'i;
- c) trički, gubi, ciracha, vigani, šali, čapki
- d) štremfl'i, bluzi, svetera, bundi, saki

10. **Lekhav o phend'a andre romañi čhib.**/Prelož vety do rómčiny.

- a) Najradšej nosím sukne a šaty.
- b) Moja obl'úbená farba je modrá.
- c) Moja neobl'úbena farba je žltá.

11. Lekhav le uravibnakere kotorengere nava. /Dopíš pomenovania častí oblečenia.

12. Lekhav o lavengere phandl'ipena romanes. /Napíš slovné spojenia v rómčine.

slovačika	romanes
červená sukňa	
biela košeľa	
modré nohavice	
ružová blúzka	
čierny kabát	
zelené šaty	
oranžové tričko	
žltá čiapka	

13. Lekhav o phend'a romanes. /Prelož vety do rómčiny.

- On je hudobník, nosí oblek, bielu košeľu a kravatu.
.....
- V lete najradšej nosím krátke nohavice a tričko.
- V zime nosím teplý kabát, čižmy.
- Moja obl'úbená farba je fialová.
- Moja neobl'úbená farba je oranžová.
- Môj dedko rád nosieval oblek, kravatu a klobúk.
- Kristína rada nosí športové oblečenie.
- Mladí l'udia najradšej nosia značkové oblečenie.
.....

KERIBENA/CVIČENIA

1. Phen pale pro phučibena./Odpovedz správne na otázky.

1. So šaj chas the pijas pro tosarutno chaben?
2. So šaj chas the pijas pro dilos?
3. So šaj chas the pijas pro raťakero chaben?
4. So kempel te chal, kaj te avas saste?

2. Lekhav lačhes e želeňina the o frukti./Napíš správne názvy zeleniny a ovocia.

(e phabaj, e jahoda, e purum, e ambrol, e paradiča, o repaňis, e naranča, e ugorka, e draka, e čhil'av, e petruška, e armin, e citrona, e dudum, e banana, e paprika, o phuvale, o kalerabos, o karfijolos, e mandarinka)

Želeňina	Frukti

3. Savo lav andro šoros na il'inel?/Ktoré slovo nepatrí do uvedeného riadku?

- a. e armin – o cesnakos – e phabaj – e purum
- b. o thud – e lovina – e mol – e zumin
- c. o ciral – o thud – o čhil – o maro
- d. e phabaj – o žiros – e ambrol – e čhil'av
- e. e paradiča – o lon – e paprika – e ugorka
- f. e mal'ina – e armin – e naranča – e dudum

4. Pherdar o phenda lače laveha./Doplň do viet správne slová.*(peko mas – džene – kachňakero mas – aro – jandre – žel'eňina – fizola)*

1. Kamav te pekel bokel'i, mušnav te cinel the
2. Kamav te tavel kachňakeri zumin, mušnav te cinelthe
3. Miro rom rado chal
4. Me narado chav
5. Kampel te cinel ehta kili phuvale, bo sam dešuduj khere.

5. Iri lačhes lengeri barva./Doplň k potravinám ich správnu farbu.

1. O aro hin
2. O repaňis hin
3. E citrona hin
4. E kaveja hin
5. E jahoda hin.....
6. O thud hin
7. E ambrol hin

6. Lekhav lačo šerutno nav ko kerutne. /Doplň k slovesám podstatné mená.*(phuvale – zumin – bokel'i – paňi – šoldra)*

- a. te randel
- b. te pijel
- c. te chal
- d. te tavel
- e. te pekel

7. Lekhav o phenda slovačika./Napíš vety v slovenčine.

1. Rado chav kompira maseha.
2. Lače pišota tavel miri daj.
3. O dad rado chal peko mas kompirenca.
4. O čhave rado pijen tato thud u chan kifl'i čhileha.
5. Miri baba tavel lače goja.
6. Maseskeri zumin chas kurke pro dilos.
7. Adad'ives e bibi Roza tavel marikl'a maseha.
8. La dakere bokel'a hine igen lače.
9. Andre sklepa cinkeras maro, thud, čhil, mas, kompira, jandre, aro, žel'eňina the frukti.
.....

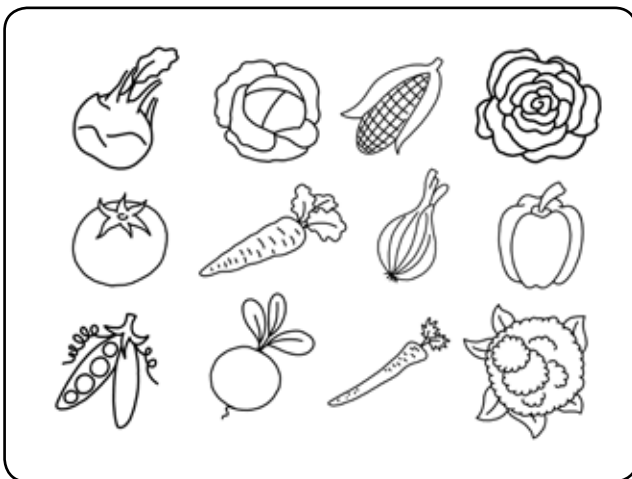
8. Lekhav o phend'a romanes./Napíš vety v rómčine.

1. Vel'a l'udí na svete sú vegetariáni.
2. Vegetariáni nejedia mäso a mäsové výrobky.
3. Zo živočišných produktov jedia len syry, mlieko, jogurty a vajíčka.
.....
4. Jedia vel'a zeleniny a ovocia.

9. Save phend'a džan jekhetane?Ktoré vety sa logicky spájajú?

1. Chav but.	a. Chav ča ovoca the žel'eňina.
2. Kamav te tavel zumin.	b. Maro pro skamind nane.
3. Kamav te pekel bokel'i.	c. Mušinav te cinel kompira.
4. Na chav mas.	d. Me som thulo.
5. Nane amen love.	e. Mušinav te cinel aro.

10. Phen, savi žel'eňina dikhes pro čitre./Napíš, akú zeleninu vidíš na obrázkoch.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. Phen pale pro phučibena./Odpovedz na otázky.

1. So rado chas?
2. So narado chas?
3. So rado pijes?
4. So narado pijes?
5. Savo hino tiro kamaduno chaben?
6. Savo hino tiro nakamaduno chaben?
7. Save frukti rado chas?
8. Phen, savo hin sasto u savo nasasto chaben.
9. Phen, save chabena taven ke tumende khere.

12. Phen, andre savo čiro hine o kerutne./Povedz, v akom čase sú slovesá.

pijes, chan, kamavas, tavela, cind'om, pekl'a, phirelas, vakerela, gel'a, kerelas, somas, bokhal'olas, dživava, sikhl'olas, kidela, šunde

13. Pherdar o phend'a lače lavenca./Doplň vety správnym výrazom.

(kaveja, thud, zumin, mas, frukti, žel'eňina)

- E Jana tosara pijel
- Miri daj the o dad sako tosara rado pijen
- Sako d'ives chav lači
- Miro papus kamel te chal ča
- Kampel te chal but the, kaj te avas saste.

14. Lekhav o phend'a andre romaňi čhib./Napíš vety v rómčine.

1. Raňajkujem chlieb s maslom a pijem čaj.

.....

2. Môj otec a mama po obede pijú kávu.

.....

3. Naša stará mama má rada polievku.

.....

4. Ráno pijeme čaj, mlieko alebo kakao.

.....

5. Na obed máme pečené mäso so zemiakmi.

.....

KERIBENA/CVIČENIA

1. **O lava lekhav andre lachi grupa.**/Napíš slová do správnych skupín.
o bala, o nakh, o angušt, e džombra, o kokal, o kalo buko, o vušta, o čhama, o čekat, o phova,
e burňik, o danda, o kirklo, e men, o jilo, o bubreški, o rat, o šero, e čhib, o pašvare, e goj,
e musi, o pindre, e chol'akeri phukni, o dumo, o vast, e čang, e jakh, o kan, o muj
a) avrune teštoskere kotora
b) andrune teštoskere kotora
c) teštoskere kotora pro muj

2. **Thov o šerutne nava andro buterutno gin.**/Napíš podstatné mená v množnom čísle.
o dand, o kan, e jakh, o angušt, o bal, o vast, e čang, o pindro, o muj, e musi, o vušt, o nakh,
e phen, o dad, o graj, e bori, e rok'l'a, o drom, e buči, o rikono, e čhaj, e džuvl'i, o manuš,
e doktorka, o foros, o gav, o charčas, e gurumňi, o papus, o gad, o phral, o čhavo, o šero
.....
.....
.....

3. **Lekhav o lavengere phand'ipena andre slovačiko čhib.**/Prelož slovné spojenia do slovenčiny.
 1. Teštoskere kotora
 2. Manušeskero teštos
 3. O infekčno nasval'ipen
 4. Sar pen varekana sasčarenas o Roma
 5. Šuňibena paš o nasval'ipen
 6. Akanutne jekhprindžardeder nasval'ipena
 7. Lačo džživpnaskero l'ikeriben
 8. O bajišagos pal o sasťipen
 9. Te l'ikerel o pijibnaskero režimos
 10. Te l'ikerel sasťipnaskeri prevencija
 11. Te del peske e vakcina
 12. Te džal ko doktoris pro predikhiben

4. **Lekhav lačhes o andrephandle lava.**/Napíš v správnom tvare slová v zátvorke.
(Nalačo) phenes. E daj hiňi (pharo)nasval'i.
Šunel pes (phuj) Adad'ives but Roma (čorikane) dživen.
Joj džanel te vakerel the (romano)the (ungriko)
Sar sal? (Lačo) Soske vakeres (džungalo) angle
daj, na ladžas tut? O romane čhaja (šukar) gil'avenas u romane čhave
(šukar) khelenas.

5. Pherďar o phend'a./Doplň vety.

- a) Te som nasvalo džav ko
- b) Te som nasvalo kidav
- c) Te som nasvalo pijav
- d) Te som nasvalo šunav man
- e) Te som nasvalo dukhal man
- f) Sar sam nasvale pasl'ugas
- g) Šuťarel man, kampil mange

6. Učar o kijathode nava./Vystupňuj prídavné mená.

- a) čoro
- b) baro
- c) terno
- d) šuko
- e) lačho
- f) dilino
- g) nalačho
- h) zoralo
- i) god'aver
- j) barvalo
- k) phuro

7. Lekhav o phend'a andre romani čhib./Prelož vety do rómčiny.

- a) Necítim sa dobre, bolí ma hlava.
- b) Musím íšť k lekárovi, som chorá.
- c) Ako sa cítiš, keď si chorý?
- d) Dnes vel'a l'udí umiera na rakovinu.
- e) Prečo je potrebné jest' vel'a ovocia a zeleniny?
.....
- f) Ktoré je tvoje obl'úbené jedlo?
- g) Varí tvoja mama zdravé jedlá?

8. Irin lačo kijathodo lav./Napíš správne prídavne meno.

(šukareder, čoreder, zoraleder, bareder)

- a) Joj hiňi šukar, al'e me som
- b) Amen sam čore, no jon hine mek
- c) Miro phral hino zoralo, ale tiro hino
- d) Amaro kher hino baro, al'e lengero hino

9. Jekhetanar lačhes o phend'a./Utvor správne vety.

1. O Roma varekana na phirenas ko doktoris,	a. nasval'i som.
2. Našti džav andre buťi,	b. bo sas čore, na san len love.
3. The adad'ives hin andre romane komuniti,	c. hino sasteder, feder pes šunel.
4. But manuša meren,	d. šargo nasval'ipen.
5. O manuš savo kerel športi,	e. džav ko doktoris.
6. Te som nasvalo,	f. pro džungalo nasval'ipen.

10. Lekhav o šerutne nava andro jekhutno gin./Utvor k uvedeným slovám singulár.

- a) o Roma o pheňa o gava
- b) o manuša o fora o phrala
- c) o bala o jile o nasval'ipena
- d) o doktora o musa o vušta

11. Phen lačhes o phend'a./Utvor vety významovo správne.

1. O frukti the e žel'eňina	a. nasaste chabena.
2. Žirošne chabena hine	b. frukti, vaj žel'eňina.
3. Te kamas te avel saste, kempel te chal	c. hine but thavale.
4. Le manušeske kempel sako d'ives te chal	d. saste chabena.

12. Irin, so kempel te kerel, kaj te avas saste./Napíš, čo treba robiť, aby sme boli zdraví.

.....

.....

13. Irin lavengere phandl'ipena andre slovačiko čhib./Prelož slovné spojenia do slovenčiny.

a) bukengero labard'ipen	c) preventivno predikhiben
b) infekčno nasval'ipen	d) biačhado chasaben
e) te rodel šajjipena	f) nalačo šuňiben

KERIBENA/CVIČENIA

1. **Ker le kerutne navendar šerutne nava.**/Utvor zo slovies podstatné mená.

a) te sikh'l'ol	te chasňarel
b) te barval'arel	te prindžarel
c) te džanel	te kerel
d) te bašavel	te čitrarel

2. **Irin buterutno gin le šerutne navendar.**/Utvor množné číslo od podstatných mien.

o kompjuteris	e televiza
o mobilos	e pračka
o arakhl'ipen	o manuš
o čitro	o bidžaňiben

3. **Lekhav o lavengere phandl'ipena andre slovačiko čhib.**/Napíš slovné spojenia v slovenčine.

- džanibnaskere arakhl'ipena
- minoritakeri diskriminacija
- artikano arakhiben
- čitrengeri vistava
- leperd'i medajla
- chemijakero elementos
- buťakeri irka

4. **Pherd'ar lačhes o phend'a.**/Doplň správne vety.

(andre Belgija, uči sikhadi, artikaňi buťi, perdal romaňi komunita, andre Angl'ija, socijalno buťi, lokisaren o kherutne buťa, pro intersantna čitrengere vistavi, mechanicka linki, mosaren o dživipen)

- E Simona dživel
- Joj agorind'a e
- E Simona sikh'l'olas
- Joj kamel te kerel
- Technikakere arakhl'ipena le manušenge
- Buter buťa andro fabriki imar keren

5. Lekhav o lavengere phandl'ipena romanes./Napíš slovné spojenia v rómčine.

- a) vedecký výskum
- b) profesionálne divadlo
- c) vzdelaný človek
- d) umelecká práca
- e) vedecké knihy
- f) viesť k vzdelaniu
- g) vedecko-výskumný ústav
- h) vyššia nervová činnosť
- i) anatomicko-fyziologické vlastnosti
- j) technické vynálezy

6. Thov kerekate čačipnaskero palepheñiben./Zakrúžkuj pravdivú možnosť.

- 1. E Ljubov Pankovovo the lakeri phen Natalija kerelas buťi andro:
a) džaniben b) sikhad'i c) teatros
- 2. O Jozef Facuna kerel buťi:
a) andro Themutno pedagogicko ustavos b) pre Univerzita c) andre bazutñi sikhad'i
- 3. O Karel Adam hino:
a) profesijonalno lavutaris b) hercos andro Romathan c) sikh'l'ardo
- 4. O Gejza Adam hino:
a) politikakero aktivistas b) bičhado andre slovačiko parlamentos c) lavutaris

7. Lekhav o phend'a andre romañi čhib./Prelož vety do rómčiny.

- 1. Dnes sa v základných a stredných školách učí predmet rómsky jazyk a literatúra.
.....
- 2. Je nutné zvyšovať vzdelanostnú úroveň žiakov z rómskych komúnít.
.....
- 3. Je súčasné postavenie žien v politickej, ekonomickej a sociálnej oblasti dobré?
.....
- 4. Vo fabrikách sú mechanické linky a človek už len na všetko dozerá.
.....
- 5. Z internetu môžeme získať veľa informácií za krátky čas.
.....

8. Phen pale pro phučibena./Utvor odpovede na otázky.

1. Hin tut khere kompjuteris?
2. Chasñares les paš o sikhľ'uviben?
3. Hin tut mobilno telefonos?
4. Phen pal peskero, soha hin feder o mobilno felefonos.
5. Phen, save džanibnaskere arakhl'ipena hin tumen khere.
6. Save programi rado dikhes pre televiza?
7. Hin tira famil'ija vareko, ko dživel andro aver them, sar lenca vakeren?

9. Thov jekhetane lačhe lava./Spoj správne slová.

1. Profesijonalno	a. vistava
2. Džanibnaskero	b. teatros
3. Čitrengeri	c. fizijologija
4. Džvirengeri	d. berša
5. Adolescentna	e. arakhl'ipen
6. Chemijakero	f. identita
7. romaňi	g. elementos

10. Irin o ginutne le gindenca./Napíš číslovky číslom.

- duj ezeratheduj
- duj ezerathedeš
- ochto šel ochtovardešthepandž
- duj ezera bišujekh
- pandž šel trandathejekh
- eňavardešthešov

KERIBENA/CVIČENIA

1. **Lekhav pale pro phučibena.**/Napíš odpovede na otázky.
 - a) Keci beršendar phiren o čhave andre dakeri/cikñi sikhad'i?
 - b) Keci beršendar phiren o čhave andre bazutñi sikhad'i?
 - c) Kaj šaj sikhlon o čhave pal e bazutñi sikhad'i?
 - d) Kaj šaj sikhlon o sikhluvne pal e maturita?
 - e) Kaj sikhlon o sikhluvne la godakere nasval'ipnaha, le jakhengere nasval'ipnaha, le šuñibnaskere nasval'ipnaha the le buter nasval'ipnenca?

2. **Pherdar lačo berš.**/Doplň správny rok.
(1991, 1971, 2008, 2009)
 1. Andro berš kerde lekhavibnaskeri romaňa čhibakeri kodifikacija.
 2. Andro berš uprune raja andre Slovačiko republ'ika deklarinda le Romenge o udžanl'ipen sar romaňi nacija.
 3. Andro berš sas kerdi pro Slovačiko romaňa čhibakeri štandardizacija.
 4. Privatno jekhetaňardi sikhad'i Kežmarkoste ačhil'a andro berš.

3. **Phen pale pro phučibena.**/Odpovedz na otázky.
 1. Save sikhluvibnaskere obora šaj sikhlon o sikhluvne andre Privatno jekhetaňardi sikhad'i Kežmarkoste?
 2. Andre save sikhada sikhla'ren romaňi čhib sar sikhluvibnaskero predmetos?
 3. Šaj sikhlon e romaňi čhib o sikhluvne the pre uči sikhad'i? Kaj?

4. **Phen andro savo čiro hine o kerutne.**/Povedz, v ktorom čase sú slovesá.
me sikhluvava, joj genel, amen šunahas, tu phend'al, jov cha'a, me džava, joj šuñil'a, tu gel'al, amen dromaraha, tumen kerena, me achal'uvav, tu irind'al, jov agorinela, joj paš'ol
 1. Miro sikhluvibnaskero oboris hin
 2. Miro kamaduno predmetos hin
 3. Miro nakamaduno predmetos hin

6. **Lekhav lavengere phandl'ipena slovačika.**/Napíš slovné spojenia v slovenčine.
 - a) teštoskero nasval'ipen
 - b) godakero nasval'ipen
 - c) jakhengero nasval'ipen
 - d) šuñibnaskero nasval'ipen

7. Lekhav o phend'a andre slovačiko čhib./Napíš vety v slovenčine.

a) Sas efa the jepaš, harangozinenas andre khangeri.

.....

b) Andre miri trijeda avenas jekh pal aver o rakle the o rakl'ija.

.....

c) Rajkanes urde sas, savoren sas taški, le rakl'ijoren sas pantl'iki andro bala.

.....

8. Achal'ar avri o romane god'aver lava./Vysvetli význam prísloví.

a) Dilino phenel, so džanel, god'aver džanel, so phenel.

b) Dilino tutar asala, god'aver sikhl'ola.

c) God'aver lav mol buter sar love.

9. Irin o kerutne andro akanutno čiro the andro perfektum./Napíš slovesá v přítomnom čase a v perfekte.

Infinitív	Prítomný čas 1. osoba jednotné číslo	Perfektum 1. osoba jednotné číslo
te sikhl'ol		
te genel		
te lekhavel		
te vakerel		
te šunel		
te kerel		

10. Irin lačhes o phend'a./Napíš správne vety.

a) Sar (*te phirel*) andre bazutni sikhadi, šunavas man namištes.

.....

b) (*Te jel*) korkori romaňi andre klasa.

c) (*Te sikhl'ol*) te genel the te irinel.

d) Mištes the (*te rachinel*).

e) Rado (*te genel*) o gend'a.

f) Sar somas cikňi, miro papus mange (*te vakerel*) o paramisa.

.....

g) Me les rado (*te šunel*).

.....

Lekcija 1 ME THE MIRI FAMIL'IJA/JA A MOJA RODINA

1. Správne odpovede

1. E Kristina hiñi sikh'l'uvñi.
2. Joj dživel andre Belgija.
3. Joj vakere slovačika, flamika the romaña čhibaha.
4. Andro vol'no vacht kerel o športos.
5. O Kristijan hino lavutaris.
6. Jov dživel pro Slovačiko, Perješiste.
7. Jov agorind'a o Privatno bašavibnaskero the dramatikakero konzervatorijum Kašate.
8. Jov kamel te avel sikh'l'ardo u te sikh'l'arel bašavibnaskere the artikane predmeti pro konzervatorijum.
9. E Simona hiñi sikh'l'uvñi.
10. Joj dživel andre Angl'ija.
11. Akana sikh'l'ol pre uči sikhad'i Kingston University Londinoste, oboris artikañiben.
12. La bares interesinel o čitrariben.

2. Správne riešenie

- a) Jov sikh'l'ol mištes, al'e me sikh'l'uvav **feder**.
- b) Miro dad hino lačo, al'e miro papus hino **nekfeder**.
- c) Jov hino učo, al'e me som **učeder**.
- d) Tu sal šukar, al'e joj hiñi **šukareder**.
- e) Amaro kher hino baro, al'e lengero hino **bareder**.

3. Správne riešenie

Ajsipen	Visardo ajsipen	Ajsipen	Visardo ajsipen
barikano	pal'ikerdo	čačelaveskero	chochado
hamišno	phundradevasteskero	buťakero	nabuťakero
pal'ikerdo	barikano	paťivalo	napaťivalo
arogantno	naarogantno	bijileskero	jileskero
nalačo	lačo	amaliko	naamaliko
tromalo	paťivalo	god'aver	dilino
pherasuno	pharejileskero	atraktivno	naatraktivno
phučkerdo	lokagod'akero	lačo	nalačo
merkindo	namerkindo	birušakero	rušakero

4. Správne riešenie

1. Dilino tutar asala, **god'aver sikh'l'ola**.
2. Ko so rodel, **oda the arakhel**.
3. Ko čoreske na sas, **čoreske na paťal**.
4. O Del diña adad'ives, **dela the tajsja**.
5. God'aver lav mol buter **sar love**.

5. Správny preklad

1. Štedrovečerná večera
2. Opekance s makom
3. Vianočné zvyky
4. Vianočné darčeky
5. Veriaci človek
6. Vdova
7. Zdobíť vianočný stromček

6. Správny preklad

1. Miri daj hiňi lačhejileskeri.
2. Leskero dad hino pařivalo manuř.
3. Jov hino bares arogantno.
4. Jov hiňi buřakeri sikhľ'uvňi.
5. Phudradevastengere manuřen hin frima.

7. Správne riešenie

dilino	god'aver
baro	cikno
hamišno	phudradevastengero
čoro	barvalo
nasvalo	sasto
terno	phuro
lačho	nalačo
bachtalo	bibachtalo
šukar	džungalo

8. Správne riešenie

Nominatív	Akuzatív		
	Murřikano l'ing	Džuvľ'ikano l'ing	Buterutno gin
šukar/šukar/šukar	le šukares	la šukara	le šukaren
cikno/cikňi/cikne	le ciknes	la cikňa	le ciknen
baro/ bari/bare	le bares	la bara	le baren
phuro /phuri/phure	le phures	la phura	le phuren
god'aver/god'aver/god'aver	le god'averes	la god'avera	le god'averen
terno/terňi/terne	le ternes	la terňa	le ternen
sasto/sasťi/saste	le sastes	la sasťa	le sasten
čoro/čori/čore	le čores	la čora	le čoren
dilino/diliňi/diline	le dilines	la diliňa	le dilinen
kalo/kal'i/kale	le kales	la kal'a	le kalen
buřakero/buřakeri/buřakere	le buřakeres	la buřakera	le buřakeren

9. Správne riešenie

1. Man hin love. → **Me som barvalo.**
2. Mange biš berš. → **Me som terno.**
3. O papus hino andre špital'a. → **O papus nasvalo.**
4. O Dežkus džanel savore. → **O Dežkus god'aver.**
5. Nane man love. → **Me som čoro.**
6. Me na som džungal'i. → **Me som šukar.**
7. Jov na bešel dur. → **Jov bešel pašes.**
8. Miro dad nane phuro. → **Jov mek terno.**

10. Správne riešenie

1. o phral	b. buťakero
2. e romňi	d. phiv'li
3. e zumin	a. šilal'i
4. o papus	h. phuro
5. o kher	e. baro
6. o dad	f. nasvalo
7. e bibi	g. lači
8. e čhaj	c. šukar

11. Správny preklad

1. Úcte sa treba učiť už od detstva.
2. Úctu treba dať každému človeku.
3. S úctou je spojená vďačnosť, nie pýcha.
4. V rómskych rodinách sa stratila aj úcta k starým rodičom.

12. Správne riešenie

Muršikano l'ing	Džuvl'ikano l'ing	Buterutno gin
terno	terňi	terne
barikano	barikaňi	barikane
pařivalo	pařival'i	pařivale
pal'ikerdo	pal'ikerđi	pal'ikerde
čoro	čori	čore
barvalo	barval'i	barvale
lačo	lači	lače
nalačo	nalači	nalače
cikno	cikňi	cikne
baro	bari	bare
phuro	phuri	phure

13. Správny preklad

a. phuri daj	b. pařivalo manuř
c. řori romři	d. řilalo paři
e. laře řhave	f. cikno phral

14. Správne riešenie

Andre amari famil'ija dživas **lařhes**. Beřav andro gav **barvale** Romenca. Vakeravas ola **terňa** řhaha. Rado řnav **mire phure** dades. Le **řore** manuřenge řiko na řigitinel. Jov dživel **bachtales** la romňaha. Achal'uvav mange **mire** amalenca. Lengeri řhaj phirel **barikanes**. But terne manuřa akana na dživen **pařivales**.

15. Správne riešenie

pharipen, baripen, řukariben, sastipen, nasval'ipen, řoripen, bokhal'ipen, tařipen, diliňipen, terňipen, phuripen, barval'ipen, řužipen, mel'ipen, lačhipen, naláčhipen, pal'ikerd'ipen, barikaňipen, řilal'ipen

Lekcija 2 KHER THE BEŠIBEN/DOM A BÝVANIE**4. Správne riešenie**

- 1. Keci berř sas la Simonake, sar gel'a la famil'ija andre Angl'ija?**
 - a) pandž berř
- 2. Kaj joj akana sikh'ol?**
 - b) pre univerzita
- 3. Keci phrala-pheňa la hin?**
 - b) duj pheňa
- 4. So kerel lakero dad?**
 - b) hino tavibnaskero
- 5. So kerel lakeri daj?**
 - c) hiři asistentka andre bazutři sikhad'i
- 6. Sar pes la Simonakera famil'ijake dživel andre Angl'ija?**
 - b) dživen bachtales the biphandles

6. Správny preklad

- a) zlý vzťah medzi ľuďmi
- b) žiř slobodne
- c) pracovné možnosti
- d) otvorený účet

7. Správne riešenie

Andro bankos o manuřa:

b) phundraven o učtos	c) len kečeň love

Pre pořta o manuřa:

a) bičhaven o baliki	c) pořinen o řeki

8. Správne riešenie

- Andro foros o but motora mel'aren **o luftos**.
- Pro gav hin šukar **veša-paňa**.
- Andro foros hin buter šajipena perdal **e buři**.
- O manuša pen pro gav feder **prindžaren**.
- Andro foros hin but **historikakere khera**.
- Pro gav hin le manušen **bar**.

9. Správne riešenie

- Bešavas** pro gav.
- Džanas** andro bankos.
- Phiravas** pre pošta.
- Na sas** amen buři.
- Sikhl'uvavas** e buři pro kompjuteris.
- E Janka **phirelas** pre maškarutři sikhad'i.
- O phral **bašavelas** pre lavuta.
- But Roma **dživenas** čores.
- Bešelas** andro foros.

10. Správne riešenie

- E Kaša hin dujto nekbareder foros pro Slovačiko.
- Nekbareder minorita hine o Ungri, pal'is o Roma. Dživen adaj the o Ukrajinci, Čechi, Pol'aka, Rusi the aver etnicka grupi.
- Themutno teatros, Sentna Alžbetakero kher, Urbanovo veža, Jakaboskero palacis, Levočakero kher, Dominikakeri khangeri, Khangeri pre kalvarija, Andrašiskero palacis, Kavarňa Slavija, the aver. Monumentalno goticko Sentna Alžbetakero kher.

11. Správny preklad

slovačika	romanes
V našej dedine majú Rómovia pekné domy.	Andre amaro gav hin le Romen šukar khera.
Pred každým domom je záhrada.	Anglo sako kher hin bar.
Otec a mama pracujú v záhrade.	O dad the e daj keren buři andre bar.
Náš dom je veľký a pekný.	Amaro kher hino baro the šukar.
V dome máme šesť izieb.	Andro kher amen hin šov sobi.
V našom dome sa nám býva dobre.	Andre amaro kher pes amenge lačhes bešel.
Môj brat býva v meste, v bytovom dome.	Miro phral bešel andro foros, blokoste.
Má veľký trojizbový byt.	Hin les baro trinesobengero kher.

12. Správne riešenie

1. Soske na chas?	b. Bo nane so te chal.
2. Kaj bašaves pre lavuta?	e. Andre karčma. Kamav te zarodel love.
3. Kaj soves?	c. Pro had'os.
4. Keci love zarodel tiro rom?	d. Me na džanav, na phučav.
5. Soske tiro phral pro Slovačiko?	f. Bo leskeri romňi odoj.
6. Phenes furt čačipen?	a. He, me na chochavav šoha.

13. Správny preklad

- Andre bešibnaskeri soba** hin amen e televiza.
Andre sovibnakeri soba hin amen o had'os.
Andre čhavorikaňi soba hin amen o kompjuteris.
Andre kuchňa/tavibnaskeri hin amen o skamind.

14. Správne riešenie

	Kaha? Soha?
Andre bota pošnav la (pošibnaskeri karta).	la pošibnaskera kartaha
Andro foros džav la (daj).	la daha
Pro gav bešav la (famil'ija).	la famil'ijaha
Dromarava le (eroplanos)	le eroplanoha
E daj pekl'a bokhel'i le (phaba).	le phabenca
Me džava khere le (phral)	le phraleha
O jevend avel le (jiv).	le jiveha

15. Správny preklad

- Mire daj-dad bešen pro gav andre peskero kher.
- Me bešav andro foros, hin man trinesobengero kher.
- But Roma akana bešen andro aver europakere thema.
- Andro foros hin buter bučakere šajipena.
- But manušen nane kaj te bešel, hine bikherengere.

Lekcija 3 BUŤI THE PROFESIJA/PRÁCA A ZAMESTNANIE

1. Správne odpovede

- Andro dešto šelberš.
- Kerenas avka, sar mek kerenas andre Indija, bešindos.
- Kerenas le purane trastestar.
- Nekbuter kerenas karfina, lanci, petala.
- O Jožkus Pičo, Michal Barna, Cinka Panna, Rinaldo Olah.
- Rumunike Roma.
- Kerenas cikne the bare balaňa, roja, varechi, čare the aver kaštune avrikerd'ipena.
- Virbakere raňa.
- E kotlariko buči kerenas o phirdune Roma – Kalderaša.
- Chasňarenas kovlo trast, charkum u pal'is the aluminijum.
- Drabarenas andal o vast, vaj andal o karti, save pes vičinen tarot.

2. Správny preklad

sas̄ipnaskeri phen	zdravotná sestra
socijalno buťakero	sociálny pracovník
romano bičhado	rómsky poslanec
bijograficko vakeriben	životopisné rozprávanie
gil'avibnaskero teatralno zboros	spevácky divadelný zbor
teatralno rola	divadelná postava
buťakere avrikerd'ipena	pracovné výrobky

3. Správny preklad

1. Akana but Roma agorinde maškarutni the uči škola/sikhad'i.
2. Keren buči sar doktora, advokata, socijalna buťakere, sas̄ipnaskere buťakere, pedagogicka asistenti, sikh'arde, inžiňera.
3. Mek the adad'ives pes but Roma džid'aren le bašavibnaha.
4. Phenel pes, kaj le Romen hin o bašaviben andro rat.
5. No but terne Roma agorinen o kempel'utno školakero phiriben andro špeciálna školi, khatar našti dochuden učeder sikhad'ipen/školi u avka hine bibuťakere.

4. Správne riešenie

1. O Roma phenen pal lende, kaj jon hine **barvale**.
2. Andre bešibnaskeri soba amen hin **parne** fali.
3. Avri hin **džungalo** idejos.
4. O Jožkus džanel savoro, jov hino **god'aver**.
5. Miri phen igen **šukares** gil'avel.
6. Lakere bala hine **charne** the kale.
7. Miri phuri daj pekel **gule** bokel'a phabenca.

5. Správne riešenie

1. O vlachike džuvl'a	d. drabarenas andal o vast the andal o karti.
2. Miro rom	a. hino lavutaris.
3. O khuvalo	e. khuvel košara.
4. Le koritaren	c. vičinenas balaňara.
5. Charťiko buči	f. kerenas o Roma imar andro dešochtoto šelberš.
6. O kotlara	b. chasňarenas kovlo trast the charkum.

6. Správne riešenie

bokhalo čavoro	čalo čavoro
sasto manuš	nasvalo manuš
cikno kher	baro kher
lačhi daj	nalači daj
barvalo Rom	čoro Rom
charňi rok'l'a	d'ind'ard'i rok'l'a
bachtal'i famil'ija	bibachtal'i famil'ija
buťakere džene	nabuťakere džene
phari buři	loki buři
purano trast	nevo trast

7. Správne riešenie

1. Sasťipnaskeri phen
2. Muraris
3. Socijalno buťakero
4. Sikh'l'ard'i/sikh'l'ardo
5. Kucharis/tavibnaskero
6. Stolaris

8. Správne riešenie

a) cikneder, nekcikneder/jekhcikneder	f) goreder, nek goreder/jekhgoreder
b) šukareder, nekšukareder/jekhšukareder	g) čoreder, nekčoreder/jekhčoreder
c) feder, nekfeder/jekhfeder	h) barvaleder, nekbarvaleder/jekhbarvaleder
d) bareder, nekbareder/jekhbareder	i) učeder, nekučeder/jekhučeder
e) phureder, nekphureder/jekhphureder	j) terneder, nekterneder/jekhterneder

9. Správny preklad

1. O Roma kerenas čirlatune buťa but berša.
2. Varekana sle ča romane lavutara.
3. Varesave Roma pen džid'arenas oleha, kaj labarenas o cehli, kidenas o trast, vaj o cipi.
4. Tiš rozmarenas o bara pro droma, chanenas avri o chaňiga, kerenas buři pro stavbi.
5. Vlachike Roma handl'inenas le grajenca, lengere romňija drabarenas pal o vast the andal o karti.

10. Správne riešenie

a) o petala	e) o kotlara
b) o lavutara	f) o cehl'ara
c) o charři	g) o tavibnaskere
d) o doktora	h) o sikh'l'arde

11. Správne riešenie

nalpica, grajoro, žirafica, vešoro, pañori, dajori, dadoro, čhajori, phraloro, pheñori, buñori, gadoro, kanoro, čhavore, gavoro, kheroro, barori, rikonoro, kotororo, čirikloro, khamoro, dromoro, jiloro, jivoro, čercheñori, maroro, dukhori, pindroro, jagori, balvajori, brišindoro

12. Správne riešenie tajničky

1. čores
2. košara
3. romanes
4. rajenge
5. manušñi
6. petala
7. chochaviben
8. špital'a
9. karfina
10. balaña
11. teatros
12. metli
13. chabena
14. chanenas
15. cehl'ara
16. chaben
17. chundrul'a
18. pařivalo
19. drabaripen

Lekcija 4 VOL'NO VACHT THE LESKERI ORGANIZACIJA/ VOL'NÝ ČAS A JEHO ORGANIZÁCIA

1. Správne odpovede

1. O manuša akor keren peskere športoskere, artikane, kulturna the relaksačna aktiviti.
2. O terne manuša nekbuter čiro predživen paš o internetos, varesave keren športos, varesave rado šunen o bašaviben, vaj dikhen e televiza.
3. Šaj keras ñilajutno the jevendutno športos o tenis, o pl'ivišagos, o bicigl'išagos, o ližišagos, o hokejis, o fotbalis, o basketbalos, o volejbalos the aver.
4. Perdal manušeskero sařipen hin lačo o športos the e turistika.
5. O manuša šaj phiren andre mozi, teatros, muzejumos, galerija.

3. Správne riešenie

1. Andro teatralno ačhiben pes ča gil'avel, oda hin	c. opera
2. Andro teatralno ačhiben pes ča khelel, oda hin	e. baletos
3. Andro teatralno ačhiben pes vakerel the gil'avel, oda hin	a. opereta
4. Andro teatralno ačhiben pes ča vakerel, oda hin	b. teatralno bavišagos
5. Andro teatralno ačhiben pes buter vakerel sar gil'avel, oda hin	d. muzikalos

4. Správny preklad

1. E Erika andro vol'no vacht rado genel the mek phirel pro baletos.
2. E Nikola andro vol'no vacht rado mal'inel the phirel andro pl'ivišagoskero klubos.
3. E Martina andro vol'no vacht rado kerel o športos.
4. Andro vol'no vacht but sikh'uvne frima genen.

5. Správne riešenie

1. Bratislavate
2. Kašate

7. Správne riešenie

1. Rado **dikhav** turčika serijali andre televiza.
2. Mek **na somas** andro teatros pre opera.
3. Andro Romathan šaj o čhave **dikhen** paramisa.
4. Miro dad rado **šunel** romano bašaviben.
5. Hin but šajipena, save šaj **keras** andro vol'no vacht.

9. Správne riešenie

1. Varekana andre mozi phirenas o terne manuša buter sar akana.
2. Adad'ives dikhen o filmi pre televiza the pro internetos.
3. The varekana genenas o gend'a u akana buter čiro bešen paš o kompjuteris.

10. Správny preklad

1. Šund'omas, te man ul'ahas so te šunel.
2. Gel'omas, te džanl'omas kaj.
3. Kerd'omas, te man ul'ahas so te kerel.
4. Gend'omas, te man ul'ahas so te genel.

11. Správne riešenie

te šunel o romane gil'a	me šunavas o romane gil'a
te dikhel o filmos	me dikhavas o filmos
te genel e gend'i	me genavas e gend'i
te phirel andro veša-paňa	me phiravas andro veša-paňa
te kerel o športos	me keravas o športos
te bašavel pre cimbalma	me bašavavas pre cimbalma
te džal andro teatros	me džavas andro teatros
te bavinel internetova bavišaga	me bavinavas internetova bavišaga

12. Správne riešenie

1. te džal	a. andro veša-paňa
2. te dikhel	d. teatralno bavišagos
3. te bašavel	f. pre lavuta
4. te kerel	b. o športos
5. te phirel	e. andro veš
6. te šunel	g. moderna gil'a
7. te phenel	c. paramisi

13. Správne odpovede

1. Andro majos 1992 berš.
2. Elšiňi premijera andro Romathan sas e insenacija Than perdal o Roma.
3. Andro teatros Romathan šaj dikhas komediji, paramisa, muzikalos.
4. O teatralno žanros pes vakerel slovačika the romanes.
5. Kerđa manušengero jekhetaňiben Asociace romských žen, savi del o vast le romane džuvl'enge, le famil'ijenge the le sajipneske pal o čhavore.
6. Peskere prozaicka teksti chudl'a te del avri andro romane perijodika Amaro lav, Romano kurko, Romano hangos, Nevo romano gendalos, Kereka, Romano džaniben.
7. O realno adad'ivesutno dživipen – duje čhavorengeri daj, savi phirel te bavinel o automata u na džanel peske te del olestar smirom – the o motivos khatar purano tradikakero oralno vakeriben – kana avel o mulo.

Lekcija 5 VEŠA-PAŇA/PRÍRODA

1. Správne riešenie

1. Ňilaje sitinel o kham, avri hin	b. tates
2. Jesone del o brišind, avri hin	a. džungales
3. Jevende del o jiv, avri hin	d. šil
4. Jarone baron o lulud'a, avri hin	c. šukares

2. Správne riešenie

1. Ňilaje
2. Jesone
3. Jevende
4. Jarone

3. Správne odpovede

1. O plini, save mukhen andro luftos o dromeskere verdana.
2. Keren smokos, savo o manuša dichinen u savoro lenge ačhel pro buke.
3. O chemikal'iji the o džungipena, save čhivkeren andro paňi o manuša.
4. Bijal o veša-paňa o manuša našti dživen. Kampil te bajinel pal o veša-paňa, kaj len te mukhas the perdal aver generaciji.
5. O manuš šaj kerel recyklacija – te rozkidel o odpados.
6. Pro Slovačiko hin but telphuvakere chara: Domnica, Gombasecká, Krasnohorská, Silická, Belianská, Demänovská, Čachtická

4. Správne riešenie

1. Jevendutne čhona: **o decembros, o januaris, o februaris**
2. Jaroskere čhona: **o marcos, o april'is, o majos**
3. Ňilajutne čhona: **o junos, o julos, o augustos**
4. Jesoskere čhona: **o septembros, o oktobros, o novembros**

5. Správne riešenie

1. E balvaj	e. phurdel
2. O čiriklo	d. gil'avel
3. O kham	a. sitinel
4. E lulud'i	b. barol
5. O brišind	c. del

6. Správne riešenie

- a) jarone, Ňilaje
- b) jevende, jesone
- c) raši, d'ivese
- d) khere, bachtales
- e) slovačika, ungrika

7. Správny preklad

1. E turistika hin bares lačhi perdal amaro sastipen.
2. Pro Slovačiko hin igen šukar veša-paňa.
3. Andro Uče Tatri phiren the aver themutne turisti andro sako beršeskero kotor.
4. Varesave džviri, čara the lulud'a hine andro Tatri arakhade zakonoha.

8. Správne riešenie

Akanutno čiro	Avelutno čiro	Akanutno čiro	Avelutno čiro
phurdel	phurdela	dikhel	dikhela
sitinel	sitanela	šunel	šunela
barol	barola	džal	džala
phirel	phirela	ačhavel	ačhavela
del	dela	predživel	predživela
perel	perela	federisarel	federisarela
bavinel	bavinela	arakhel	arakhela

9. Správny preklad

1. snehuliak
2. koruna stromu
3. prírodný prameň
4. jaskyňa
5. drevený chodník
6. národný park
7. jazero, pleso
8. veľký zážitok

10. Správne riešenie

a) del brišind	b) del jiv	c) phurdel e balvaj
d) avri fad'inel	e) avri hin šukares	
f) džungalo idejos	g) šukar idejos	
h) o kham sitinel	i) hrminel the o perumi maren	
j) hin kerades	k) hin šil	

12. Správne riešenie

Jekhutno gin	Buterutno gin	Jekhutno gin	Buterutno gin
e prajtin	o prajtina	e berveľ'i	o berveľ'a
o rukh	o rukha	o džviroš	o džviri
e lulud'i	o lulud'a	o chundrul	o chundrul'a
o manuš	o manuša	e ambrol	o ambrola
o than	o thana	e len	o leňa
o d'ives	o d'ivesa	o čhon	o čhona
o veš	o veša	e phabal'in	o phabal'ina

14. Správne riešenie

pharo, baro, šukar, bachtalo, tato, phuro, god'aver, terno, lačo, nalačo, dilino, čoro, bokhalo, charno, džungalo, učo, pherasuno, sasto, moderno

Lekcija 6 DROMARIPEN/CESTOVANIE

1. Správny preklad

- a) Cestovanie je s Rómami silno zviazané.
- b) Niekedy Rómovia cestovali vozmi a koňmi.
- c) Dnes by sme bez cestovania len ťažko prežili.
- d) Dnes cestujú ľudia za lepším životom, za prácou, za vzdelaním, za zdravím, alebo len tak, aby pekne prežili voľný čas.

3. Správny preklad

1. Me dromarav vilañiha andre bući.
2. Miro amal dromarel andre bući mašinaha.
3. Nekradeder dromarav motoriha.
4. Andro aver thema dromarav eroplanoha.
5. O Milan dromarel andre sikhad'i busoha.
6. Sar tu dromares andre sikhad'i?
7. Dromarehas imar eroplanoha?

4. Správne riešenie

- a) o busi, o mašini, o motora, o šiři
- b) o bicigl'i, o vilaña, o motorki, o eroplani

5. Správne odpovede

1. Te prindžarel aver kultura, architektura, ko famil'iji, pal e bući.
2. Andre Angl'ija, Belgija, Kanada, Grecija, Španijeliko, Turčiko, Talijaniko.
3. Le eroplanoha, le motoriha, le busoha, la mašinaha.
4. Te dromaras andro aver them kempel amenge platno themutno preukazis, vaj platno pasportos.
5. Andre Chorvačiko.
6. Andre Ungriko.
7. Dikhla o historikakere khera, Ungriko nacijaľno galerija, Peštakero ZOO the botanicko bar.

6. Správne riešenie

- a) Sar phirel o Erik andre sikhad'i?
- b) Sar dromarel e Eva Angl'ijate?
- c) Sar dromarenas o Roma varekana?
- d) Sar dromarel o Miškuš andre bući?
- e) Sar dromarel o Jozef sako d'ives?

O Erik phirel andre sikhad'i pro pindre.

E Eva Angl'ijate dromarel le eroplanoha.

O Roma varekana dromarenas verdanenca.

O Miškuš dromarel andre bući vilañiha.

O Jozef sako d'ives dromarel le motoriha.

7. Správne riešenie

- a) Slovačika famil'iji rado dromaren ko moros andre **Chorvačiko**.
- b) Peštate hin but šukar **historikakere khera**.
- c) Neksigeder dromaripen andro aver them hin **le eroplanoha**.
- d) Me sako d'ives dromarav andre sikhad'i **mašinaha**.
- e) But manuša akana dromaren **motoriha**.

9. Správne riešenie

la pheñaha, le verdaneha, le dromeħa, la šifaha, le lavutariha, le dadeħa, le dživipnaha, le čhavenca, la buťaha, le eroplanoha, le čħajenca, le chabnaha, la džuvl'aha, la mašinaha, le grajeħa, le manušenca

10. Správne riešenie

Joj rado dromarel **eroplanoha** Angl'ijate. O Milan dromarel andre bući **mašinaha**. Adad'ives but manuša dromaren **motorenca**. Sako d'ives dromares **busoha**? Me dromarav la famil'ijaha ko moros **šifaha**. O Feris phirel pre **bicigla** andre bući. E Margita dromarel sako d'ives andre sikhad'i **trolejbusoha**. Miro phral nekradeder dromarel **vilañiha** andro foros.

11. Správne riešenie

o motoris, e šifa, o busos, o eroplanos, e mašina, o vilaňis, o trolejbusis, e bicig'la

12. Správne riešenie

- te dromarel vilaňiha
- te dromarel mašinaha
- te dromarel šifaha
- te dromarel trolejbusoha
- te dromarel motorihaha
- te dromarel eroplanoha
- te dromarel busoha
- te phirel pro pindre

13. Správny preklad

- Mek na dromaravas eroplanoha.
- But manuša dromaren andre buți motorihaha the busoha.
- Na andro dojekh foros šaj dromaren o manuša vilaňiha.
- Prahate šaj dromaras the metroha.
- Adad'ives hin o dromaripen phandlo le sakod'iveseskere manušeskere dživipnaha.

Lekcija 7 URAVIBEN/OBLEČENIE

2. Správne odpovede

- O romane džuvl'a uravenas bluzi, rokl'ija, khosne.
- O khosne phandenas palal šereste.
- O murša urenas cholova, gada, kalapi.
- Rokl'a andral žebenca.
- Vlachike džuvl'a hordinenas viragune, d'ind'arde, rakimen the but fodrengere rokl'i o murša urenas cholova the gada, ciracha, kalapi.

3. Správny preklad

- sukňa s vreckami zvnútra
- kvetované dlhé sukne
- červená, zelená a žltá farba
- lacnejšia a drahšia látka
- zlaté náušnice, prstene, retiazky

4. Správny preklad

- Le Romen na sas varekana jekh uraviben.
- O pochtan cinenas le gadžendar.
- Andre lengero uraviben sas but farbi.
- Čirlatuno romano uraviben but čiro l'ikerenas o vlachike Roma.
- Vlachike džuvl'a hordinenas bare somnakune čeňa, angrušta, lanci.

5. Správne riešenie

ňilajutno uraviben	jevendutno uraviben
e rokl'a, o khosno, e charňi cholov, o tričkos, o kamašl'i, e bluza, o viganos/šlafrogos, o gad, e staďi/kalapa, o puloveris, o lajbikos	e taťi cholov, o gerekos, o sveteris, o kožuchos, o ciracha, e čapka, e guba, e staďi/kalapa, o puloveris

6. Správne riešenie

o rokl'i, o khosne, o cholova, o gereki, o kamašl'i, o svetera, o trički, o kožuči, o ciracha, o bluzi, o vigan/šlafrogi, o čapki, o gubi, o gada, o staďa/kalapi, o pulovera, o lajbiki

8. Správne odpovede

- Le Jožkuskero kamaduno uraviben hin kal'i cholov the parno gad.
- Leskeri phen, e Jana, rado urel lol'i rokl'a the bluza.
- Ňilaje hin tates u o terne manuša uren charne cholova the trički.
- O Jožkus jevende rado urel tato gerekos the paše thul'i cholov sveteriha.
- Miro kamaduno uraviben hin....
- Miri kamaduňi barva hin....

9. Správne riešenie

- cholov, gad, khosno, tričkos, ancugos
- kalapa, pulveris, gerekos, kamašl'a, rokl'a
- tričkos, guba, cirach, viganos, šalos, čapka
- štreml'a, bluza, sveteris, bunda, sakos

10. Správny preklad

- Nekradeder urav rokl'i the vigan/šlafrogi.
- Miri kamaduňi barva hin belavo.
- Miri nakamaduňi barva hin šargo.

11. Správne riešenie

12. Správne riešenie

slovačika	romanes
červená sukňa	lol'i rok'l'a
biela košeľa	parno gad
modré nohavice	belavo cholov
ružová blúzka	ružovo bluzka
čierny kabát	kalo gerekos
zelené šaty	želeno viganos
oranžové tričko	narančuno tričkos
žltá čiapka	šargo čapka

13. Správny preklad

- Jov hino lavutaris, uravel ancugos, parno gad the maš'l'a.
- Ňilaje nekradeder urav char'ni cholov the tričkos.
- Jevende urav guba/tato gerekos, ciracha.
- Miri kamadu'ni barva hi'ni lilovo.
- Miri nakamudi'ni barva hi'ni narančuno.
- Miro papus rado uravel ancugos, maš'l'a the stad'i/kalapa.
- E Kristina rado urel športoskero uraviben.
- Terne manuša nekradeder uraven značkovu uraviben.

Lekcija 8 CHABEN THE PIJIBEN/JEDLO A PITIE

2. Správne riešenie

Žel'eňina: e purum, e paradiča, o repa'nis, e ugorka, e petruška, e armin, e paprika, o phuvale, o kalerabos, o karfijolos

Frukti: e phabaj, e jahoda, e ambrol, e naranča, e draka, e čhil'av, e citróna, e dudum, e banana, e mandarinka

3. Správne riešenie

e phabaj, e zumin, o maro, o žiros, o lon, e armin

4. Správne riešenie

- aro the jandre
- kachňakero mas the žel'eňina
- peko mas
- fizol'a
- džene

5. Správne riešenie

1. O aro hin **parno**.
2. O repaňis hin **lolo**.
3. E citróna hin **šargo**.
4. E kaveja hin **kal'i**.
5. E jahoda hin **lol'i**.
6. O thud hin **parno**.
7. E ambrol hin **šargo/želeno**.

6. Správne riešenie

te randel **phuvale**
 te pijel **paňi**
 te chal **šoldra**
 te tavel **zumin**
 te pekel **bokel'**

7. Správny preklad

1. Mám rád zemiaky a mäso.
2. Dobré pirohy varí moja mama.
3. Otec má rád pečené mäso so zemiakmi.
4. Deti radi pijú mlieko a jedia rožky s maslom.
5. Moja babička varí dobré čreva plnené zemiakmi.
6. Mäsovú polievku jeme v nedel'u na obed.
7. Dnes teta Róza varí placky s mäsom.
8. Mamine koláče sú veľmi dobré.
9. V obchode kupujem chlieb, mlieko, maslo, zemiaky, vajíčka, múku, zeleninu a ovocie.

8. Správny preklad

1. But manuša pre luma hine vegetarijana.
2. O vegetarijana na chan mas the maseskere produkti.
3. Le džvirengere produktendar chan ča siri, thud, jogurti the jandre.
4. Chan but želeňina the frukti.

9. Správne riešenie

1. Chav but. **Me som thulo**.
2. Kamav te tavel zumin. **Mušinav te cinel kompira**.
3. Kamav te pekel bokel'i. **Mušinav te cinel aro**.
4. Na chav mas. **Chav ča ovoca the želeňina**.
5. Nane amen love. **Maro pro skamind nane**.

10. Správne riešenie

kalerabos, armin, kukurica, šalatos, paradiča, petruška, purum, paprika, chirchil, red'kovka, repaňis, karfijolos

12. Správne riešenie

pijes – 2. osoba, jednotné číslo, prítomný čas
chan – 3. osoba, množné číslo, prítomný čas
kamavas – 1. osoba, jednotné číslo, minulý čas – imperfektum
tavela – 3. osoba, jednotné číslo, budúci čas
cind'om – 1. osoba, jednotné číslo, minulý čas – perfektum
pekl'a – 3. osoba, jednotné číslo, minulý čas – perfektum
phirelas – 3. osoba, jednotné číslo, minulý čas – imperfektum
vakerela – 3. osoba, jednotné číslo, budúci čas
gel'a – 3. osoba, jednotné číslo, minulý čas – perfektum
kerelas – 3. osoba, jednotné číslo, minulý čas – imperfektum
somas – 1. osoba, jednotné číslo, minulý čas – imperfektum
bokhal'olas – 3. osoba, jednotné číslo, minulý čas – imperfektum
dživava – 1. osoba, jednotné číslo, budúci čas
sikh'l'olas – 3. osoba, jednotné číslo, minulý čas – imperfektum
kidela – 3. osoba, jednotné číslo, budúci čas
šunde – 3. osoba, množné číslo, minulý čas – perfektum
chal'om – 1. osoba, jednotné číslo, minulý čas – perfektum
dikhl'am – 1. osoba, množné číslo, minulý čas – perfektum
pijenas – 3. osoba, množné číslo, minulý čas – imperfektum
pekelas – 3. osoba, jednotné číslo, minulý čas – imperfektum
kamle – 3. osoba, množné číslo, minulý čas – perfektum

13. Správne riešenie

- E Jana tosara pijel thud.
- Miri daj the o dad sako tosara rado pijen kaveja.
- Sako d'ives chav lači zumin.
- Miro papus kamel te chal ča mas.
- Kampel te chal but želeňina the frukti, kaj te avas saste.

14. Správny preklad

- Tosara chav maro čhileha the pijav tejos.
- Miro dad the daj paldiloste pijen kaveja.
- Amari phuri daj rado chal zumin.
- Tosara pijav tejos, thud, vaj kakaos.
- Pro dilos amen hin peko mas le phuvalenca.

Lekcija 9 BAJIŠAGOS PAL O SASŤIPEN/ STAROSTLIVOSŤ O ZDRAVIE

1. Správne riešenie

- e džombra, o kokal, o kalo buko, o danda, o kirlo, o jilo, o bubreški, o rat, e čhib, o pašvare, e goj, e chol'akeri phukňi
- o bala, o angušť, e burňnik, e musi, o pindre, o dumo, o vast, e čang
- o nakh, o vušta, o čhama, o čekat, o phova, e jakh, o kan

2. Správne riešenie

o danda, o kana, o jakha, o angušta, o bala, o vasta, o čanga, o pindre, o muja, o musa, o vušta, o nakha, o pheňa, o dada, o graja, o borija, o rokl'a, o droma, o buťa, o rikone, o čhaja, o džuvl'a, o manuša, o doktorki, o fora, o gava, o charťi, o gurumňa, o papi, o gada, o phrala, o čhave, o šere

3. Správne riešenie

1. Časti tela
2. Ľudské telo
3. Infekčné ochorenie
4. Ako sa niekedy liečili Rómovia
5. Pocity pri ochorení
6. Súčasné najznamejšie choroby
7. Zdravý životný štýl
8. Starostlivosť o zdravie
9. Dodržiavať pitný režim
10. Dodržiavať zdravotnú prevenciu
11. Dať sa zaočkovať
12. Ísť k doktorovi na preventívnu prehliadku

4. Správne riešenie

Nalačhes phenes. E daj hini **phares** nasval'i. Šunel pes **phujes**. Adad'ives but Roma **čorikanes** dživen. Joj džanel te vakerele the **romanes** the **ungrika**. Sar sal? **Lačhes**. Soske vakeres **džungales** angle daj, na ladžas tut? O romane čhaja **šukares** gil'avenas u o romane čhave **šukares** khelenas.

5. Správne riešenie

- a) doktoris
- b) o tabletki/praški
- c) tato tejos
- d) namištes/nalačhes/phujes
- e) o šero
- f) andro had'os
- g) te pijel

6. Správne riešenie

čoro, čoreder, nekčoreder
 baro, bareder, nekbareder
 terno, terneder, nekterneder
 šuko, šukeder, nekšukeder
 lačo, feder, nekfeder
 dilino, dilineder, nekdilineder
 nalačo, goreder, nekgoroder
 zoralo, zoraleder, nekzoraleder
 god'aver, god'aveder, nekgod'aveder
 barvalo, barvaleder, nekbarvaleder
 phuro, phureder, nekphureder

7. Správne riešenie

- Na šunav man mištes, dukhal man o šero.
- Kampel mange te džal ko doktoris, som nasval'i.
- Sar tut šunes, te sal nasvalo?
- Adađives but manuša meren pro džungalo nasval'ipen.
- Soske kampel te chal but frukti the žel'eňina?
- Savo hino tiro kamaduno chaben?
- Tavel tiri daj saste chabena?

8. Správne riešenie

- šukareder
- čoreder
- zoraleder
- bareder

9. Správne riešenie

1. O Roma varekana na phirenas ko doktoris	→	b. bo sas čore, na san len love.
2. Našti džav andre buči	→	a. nasval'i som.
3. The adađives hin andre romane komuniti	→	d. šargo nasval'ipen.
4. But manuša meren	→	f. pro džungalo nasval'ipen.
5. O manuš savo kerel športi	→	c. hino sasteder, feder pes šunel.
6. Te som nasvalo	→	e. džav ko doktoris.

10. Správne riešenie

- o Rom, e phen, o gav
- o manuš, o foros, o phral
- o bal, o jilo, o nasval'ipen
- o doktoris, e musi, o vušt

11. Správne riešenie

- O frukti the e žel'eňina **hine but thavale**.
- Žirošne chabena hine **nasaste chabena**.
- Te kamas te avel saste, kampel te chal **saste chabena**.
- Le manušeske kampel sako d'ives te chal **frukti, vaj žel'eňina**.

13. Správne riešenie

a) zápal pl'úc	c) preventívna prehliadka
b) infekčné ochorenie	d) neutíchajúci kašeľ
e) hl'adať možnosti	f) zlý pocit

Lekcija 10 ARTIKAŇIBEN, DŽANIBEN THE TECHNIKA/ UMENIE, VEDA A TECHNIKA

1. Správne riešenie

- a) o sikhľ'uviben, e chasna
- b) o barval'ipen, o prindžaripen
- c) o džaniben, o keriben
- d) o bašaviben, o čitrariben/o čitro

2. Správne riešenie

- a) o kompjutera, o televizi
- b) o mobila, o prački
- c) o arakhl'ipena, o manuša
- d) o čitre, o bidžaňibena

3. Správne riešenie

- a) vedecké vynálezy
- b) diskriminácia menšín
- c) umelecký vynález
- d) výstava obrazov
- e) pamätná medaila
- f) chemický prvok
- g) pracovný zošit

4. Správne riešenie

- 1. andre Angl'ija
- 2. uči sikhad'i
- 3. artikaňi buťi
- 4. pro interesantna čitrengere vistavi
- 5. lokisaren o kherutne buťa
- 6. o mechanicka linki

5. Správne riešenie

a) džanibnaskero arakhl'ipen	b) profesijonalno teatros
c) džanlo manuš	d) artikaňi buťi
e) džanibnaskere gend'a	f) te l'idžal ko sikhad'ipen
g) džanibnaskero-arakhibnakero ustavos	h) učeder nervovo keriben
i) anatomicka-fizijologicka ajsipena	j) technikakere arakhl'ipena

6. Správne riešenie

1. E Ljubov Pankovovo the lakeri phen Natalija kerelas buťi andro:

- a) džaniben

2. O Jozef Facuna kerel buťi:

- a) andro Themutno pedagogicko ustavos

3. O Karel Adam hino:

- a) profesijonalno lavutaris

4. O Gejza Adam hino:

- a) politikakero aktivistas

7. Správne riešenie

1. Adad'ives pes andre bazutne the maškarutne sikhad'a sikh'l'arel e romaňi čhib the e literatura.
2. Kampel te učarel le sikh'l'uvnenge andal o romane komuniti lengeri sikh'l'uvibnaskeri urovňa.
3. Hino akanutno džuvl'akero ačhad'ipen andre politikakeri, ekonomikakeri, socijalno sfera lačho?
4. Andro fabriki hine o mechanicka linki u o manuš pro savoro ča dodikhel.
5. Pal o internetos šaj dochudas but informaciji tel o charno čiro.

9. Správne riešenie

1. Profesionálny	→	b. teatros
2. Džanibnaskero	→	e. arakh'l'ipen
3. Čitrengeri	→	a. vistava
4. Džvirengeri	→	c. fizijologija
5. Adolescentna	→	d. berša
6. Chemijakero	→	g. elementos
7. romaňi	→	f. identita

10. Správne riešenie

dúj ezeratheduj – 2002
dúj ezerathedeš – 2010
očno šel očnovardešthepandž – 885
dúj ezera bišujekh – 2021
pandž šel trandathejekh – 531
eňavardešthešov – 96

Lekcija 11 SIKHL'UVIBEN/VZDELANIE

1. Správne riešenie

- a) trine beršendar
- b) šove beršendar
- c) pro maškarutne sikhad'a
- d) pro uče sikhad'a, univerziti
- e) andre špecijalna bazutne sikhad'a

2. Správne riešenie

1. 1971
2. 1991
3. 2008
4. 2009

3. Správne riešenie

1. artikañibnaskero stolaris, frizeris, muraris, pinciris
2. Kašate pro Privatno bašavibnaskero the dramatikakero konzervatorijum, pro Konzervatorijum Jozefa Adamoviča, pre Privatno maškarutñi džanibnaskeri škola pedagogicko the socijalno Kašate, Rima Sombadate pro Privatno bašavibnaskero the dramatikakero konzervatorijum, pro Privatno gimnazijum Kremnicate, Kežmarkoste pro Privatno jekhetañakeri sikhadi.
3. He, pre univerzita Nitrata the pre univerzita Perješiste.

4. Správne riešenie

me sikh'uvava – budúci, joj genel – prítomný, amen šunahas – minulý imperfektum, tu phend'al – minulý perfektum, jov chal'a – minulý perfektum, me džava – budúci, joj šuñil'a – minulý perfektum, tu gel'al – minulý perfektum, amen dromaraha – budúci, tumen kerena – budúci, me achal'uvav – prítomný, tu irind'al – minulý perfektum, jov agorinela – budúci, joj paš'ol – prítomný

6. Správny preklad

- a) telesné postihnutie
- b) mentálne postihnutie
- c) zrakové postihnutie
- d) sluchové postihnutie

7. Správny preklad

- a) Bolo pol ôsmej, v kostole zvonili.
- b) Do mojej triedy prichádzali nerómski chlapci a nerómske dievčatá.
- c) Boli pekne oblečení, všetci mali tašky, dievčatá mali mašle vo vlasoch.

9. Správne riešenie

Infinitív	Prítomný čas 1. osoba jednotné číslo	Perfektum 1. osoba jednotné číslo
te sikh'ol	me sikh'uvav	me sikh'il'om
te genel	me genav	me gend'om
te lekhavel	me lekhavav	me lekhad'om
te vakerel	me vakerav	me vakerd'om
te šunel	me šunav	me šund'om
te kerel	me kerav	me kerd'om

10. Správne riešenie

- a) Sar **phiravas** andre bazutñi sikhadi, šunavas man namištes.
- b) **Somas** korkori romañi andre klasa.
- c) **Sikh'il'om** te genel the te irinel.
- d) Mištes the **rachinavas**.
- e) Rado **genavas** o gend'a.
- f) Sar somas cikñi, miro papus mange **vakerelas** o paramisa.
- g) Me les rado **šunavas**.

ISBN 978-80-565-1593-8

9 788056 515938